

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra Výtvarné výchovy

Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání a Filmová věda

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Obraz v obraze aneb Můj otec Sandokan

Autorská práce: Michaela Kosařová

Vedoucí práce: PaedDr. Taťána Šteiglová, Ph.D.

2015 Olomouc

Čestně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených zdrojů a literatury.

V Olomouci dne:

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PaedDr. Taťáně Šteiglové za trpělivost, vstřícné chování, odborné vedení a čas, který mi věnovala. Rovněž bych chtěla poděkovat babičce s dědou za finanční podporu a svým blízkým, kteří mi byli oporou. A v neposlední řadě kamarádce Radce Staňkové za poskytnutý materiál ke tkaní.

Obsah

Úvod	5
Teoretická část.....	6
1. Textilní umění	6
1.1 Gobelín a jeho proměna v autorskou tapiserii	7
1.2 Současní textilní výtvarníci u nás	19
1.3 Textilní výtvarný projev současnosti ve světě.....	25
2. Obraz	32
3. Rodina.....	34
3.1 Rozvod	34
Praktická část.....	39
4. Střípky mého dětství a má rodina.....	39
4.1 Rozvod a vzniklá „dvojitá rodina“	40
4.2 Role otce v mém životě	42
4.3 Můj otec Sandokan.....	45
5. Realizace díla	47
5.1 Proces zrodu a vývoj tématu.....	47
5.2 Hrdinství Sandokanova a hrdinství strejdovo.....	48
5.3 Slova jakožto obrazy mého nevlastního otce	51
5.4 Postup práce.....	54
Závěr	56
Seznam použitých zdrojů	57
Obrazová příloha	61

Úvod

Obraz jako nástroj poznání, sdílená informace či myšlenka, zastupuje ve výtvarném i filmovém umění hlavní roli. Je to základ, bez kterého by tyto umělecké směry nemohly existovat. Jelikož mě od útlého dětství fascinuje jakákoliv forma obrazu a to nejen v uměleckém díle, ale obraz i ve smyslu vidění reality a niterních záležitostech a věnuji se jak výtvarnému umění tak filmovému, vidím jej jako pro mě důležitou složku života.

Hlavním tématem mé bakalářské práce se stal můj nevlastní otec, kterého si velmi vážím. Měl na mě vliv celých 16 let mého dosavadního života, mnohému mě naučil a zastoupil roli otce, jehož jsme po rozvodu rodičů s bratrem postrádali. Téma rodiny, rozvodu a vlivů na dítě rozvíjím jak v teoretické, tak v praktické části formou osobních výpovědí.

Stála jsem před rozhodnutím, jakému projevu mám dát přednost a nakonec jsem se rozhodla pro výtvarné zpracování textilní formou a to v podobě tkaného portrétu. K tomuto výtvarnému projevu mám blízko už od střední školy, kde jsem se této technice věnovala jak prakticky, tak teoreticky. Zároveň jsem ji uchopila jako připomínku toho, že i dnešní člověk může pracovat technikou zdánlivě zapomenutou, starou pomalu jako lidstvo samo.

V teoretické části se věnuji kapitole tapiserie, se kterou jsem se rozhodla pracovat a popisuji její vývoj z pohledu postupné přeměny z tradičního pojetí gobelínu v autorskou tapiserii. Další nedílnou součástí teoretické práce se stala kapitola obrazu a kapitola rodiny, ve které se zaměřuji na téma rozvodu a jeho dopadu na vývoj dítěte, neboť jsem jím sama poznamenaná.

V části praktické uvádím kapitoly spojené s rodinou, rolí otce a snažím se popsat stěžejní okamžiky ve výchově, které na mě měli vliv. Ztvárňuji můj příběh formou výpovědi, která má introspektivní charakter. V jejím závěru se věnuji tématu nevlastního otce a otevírám se obrazy, které s ním mám spjaty včetně seriálové postavy Sandokana.

Teoretická část

1. Textilní umění

Textilní umění patří k nejstarším tvůrčím procesům lidské existence. Lidé nejen, že chtěli oděv využívat k ochraně svého těla a tím se zaopatřit vůči povětrnostním vlivům nebo jen zakrýt své partie, ale rovněž toužili po kráse a zdobnosti, které v tkanině zaujímaly dekorativní prvky.

Tkanina je odvozena z latinského názvu „textile“, který nese souhrnný název pro zpracování vláken, jakými jsou kupř. len, bavlna, vlna, hedvábí nebo i umělé hmoty. Zpracování může být provedeno ručně či strojově, technikou pletení, vázání nebo tkaní. Další práce s textilním materiálem, jsou výsledkem rozhodnutí vyplývajících z výtvarného záměru umělce.

Dodnes je zachováno jen málo památek z nejstarších dob. Tuto skutečnost zapříčinila malá odolnost materiálu. O formách textilního umění a jeho počátcích vývoje nejlépe vypovídají tkaniny ze suché oblasti středomořské a pouštní oblasti střeadoasijské, kde se zachovaly nejstarší doklady v originále i ve výtvarném přepisu. Mezi nejstarší dochované památky patří prosté obaly mumií z Egypta, pocházející až ze 4. tis. př. n. l., ale také tzv. koptské tkaniny.¹

Tkaní je proces provazování nití útkových a osnovních a to buď strojově či ručně. Útek se prohazuje v prošlupu, což je prostor, který vznikne zdvihnutím některých osnovních nití. Ve výsledku vzniká tkanina, která se dle potřeby začišťuje. Vazba, kterou umělec volí, má různou hustotu a vzhled. Existují tři základní vazby - plátňová, keprová, atlasová a jejich odvozeniny (kupř. ryps). Plátňová vazba tvoří pevnou, hustou tkaninu a zakrývá všechny osnovní nitě, kdežto kupř. vazba panamová, která je odvozená od plátňové, má o něco větší prodyšnost a lehkost, některé části osnovy se stávají viditelnými. Vazbou, tvarováním, proplétáním, melírováním nití či kombinací různých materiálů výtvarník docílí nepřeberné škály možností při tvorbě autenticky tkaného díla. Tkaní tedy není jen záležitostí zhotovení tkaniny, ale udává možnost osobitého projevu ve formě uměleckého díla a to formou tapiserie.

¹ Kolektiv autorů, *Encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha: Academia, 1975, s. 523

1.1 Gobelín a jeho proměna v autorskou tapiserii

Gobelín je ustálený pojem pro nástěnný druh koberce, který se užíval v Evropě od raného středověku jako dekorativní prvek v interiérech domů. Díky jeho textilní formě plnil rovněž funkci izolační. Jeho název je odvozen od Gillese Gobelina, francouzského výrobce nástěnných koberců z 15. století, který byl mimo jiné i barvířem.²

Byl to právě karton, vytvořený řemeslníkem dle svých tkalcovských zvyklostí, který měl u historických gobelínů prvořadou roli. Ten měl svým námětem, formou, prostorovostí, měřítkem i barevností blízko k malovanému obrazu své doby. Koncem 15. století svazovala tkalce dostupnost barev a tím byla omezena věrohodnost kopie. Tato skutečnost se změnila v 18. století a definitivní kartóny navržené malíři, mohly být zpracovány hned několika tisíci barvami, přičemž to byly stále jen kopie, nikoliv autorské projevy.

Obr. 1 Gobelín podle Vanderbanka. Soho. 18. století, Velká Británie³

² FRANTIŠEK ZEDNÍČEK, *Užitá tvorba*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977, s. 67

³ Dostupné z: https://nttreasurehunt.files.wordpress.com/2011/08/ntpl_1904771.jpg

Gobelín byl ovlivněn dobou, ale i kontakty mezi zeměmi s jinou kulturou. Vliv čínského umění pronikl do tapisérie, v době kdy se styky mezi Východní a Západní společností obnovili rozmachem moderní doby. Vypovídají o tom gobelíny tkané v Soho (viz obr. č. 1), které napodobují čínské laky a berlínské gobelíny, jež navrhl Charles Vigne. Další úspěšné tkané koberce byly zrealizovány dle návrhů Vernansala a Fontenayeho (viz obr. č. 2).⁴

**Obr. 2 Vladař v džunce, podle Vernansala a Fontenayeho.
Kolem r. 1700, Francie⁵**

Ještě počátkem 20. století se vyráběly gobelíny tradiční, v Beauvais se však výroba zmodernizovala a to díky spisovateli a uměleckému kritikovi Jeanu Ajalbertovi (Dufyho gobelíny, 1929). Podle návrhů vážených umělců jako byl Braque, Picasso, Miró, Matisse nebo Rouault se na druhé straně Francie, v malém městečku Aubusson, tkaly koberce umělecky vyšší hodnoty. Tento atribut, ale stále ještě nesplňoval formu autorské tapisérie. Nepodařilo se tedy i přes tuto preciznost a umělecký akcent překlenout onen propastný rozdíl mezi uměleckým dílem a řemeslnou produkcí.⁶

⁴ RENE HUYGHE, *Encyklopedie Umění nové doby*, Praha: Odeon, 1974, s. 149-154

⁵ Dostupné z: <http://dejouer.blogspot.cz/2009/05/histoire-de-lempereur-de-la-chine.html>

⁶ RENE HUYGHE, *Encyklopedie Umění nové doby*, Praha: Odeon, 1974, s. 354

K rozšíření pojmu gobelín dochází právě ve chvíli, kdy technika přestává být pouze formou reprodukční, ale stává se technikou vyjadřovací, autorskou a svébytnou.⁷ Gobelín, jinak řečeno tapiserie, za éru své působnosti pozměnil svůj význam právě ve 20. století, v době, kdy se svět mění mnohem rychleji než kdy dříve a kdy na poli umění figuruje už i umění filmové. Nastává řada změn ve společnosti, které se vměšují i do výtvarných projevů. Právě tehdy se začíná projevat fantazie umělce i v textilním odvětví a to přímo na rámu či tkacím stavu, kde hlavní úlohu hraje propojení osnovy s útkem a vzniká tkanina zcela jiným způsobem. Největší zlom nastává přehlídkami zaměřenými na textilní umění, na již uzavřené, švýcarské bienále v Lausanne.

Mezi počátky proměny tapisérie řadíme období 60. let 20. století, kdy nastávají největší změny ve volném umění. Autorská tapiserie vzniká díky novému přístupu. Ta chvíle nastává v okamžiku, kdy umělec autorsky vstupuje do děje procesu tvorby a pouze on sám se stává konstruktérem výsledného díla.⁸

Obr. 3 První mezinárodní bienále v Lausanne, fotografie z roku 1962.

Zobrazeny jsou kupř. práce J. Owidzka, M. Abakanowicz⁹

⁷ ANTONÍN KYBAL, *O textilním výtvarném projevu*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973, s. 58 - 61

⁸ TAŤÁNA ŠTEIGLOVÁ, *Významné osobnosti světové textilní tvorby a bienále v Lausanne*, Olomouc: 2009, s. 5

⁹ Dostupné z:

<http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1669&context=tsaconf>

1.1.1 Vývoj gobelínu na našem území od začátku 20. století

Před skutečným projevem autorsky tkané tapiserie stojí období, které nemůžeme opomenout, neboť bylo nedílnou součástí vývoje a zaseto semínko pro její vznik. Jsou to tedy právě gobelínové manufaktury, které stojí na počátku rozvoje textilní tvorby a tapiserie u nás. O tomto vývoji se budu zmiňovat v jednotlivých oddílech, ve kterých se budu věnovat manufakturám i osobnostem s nimi spojenými a závěr věnuji erudované osobnosti Antonína Kybala, jež ovlivnila řadu umělců v novém pojetí tapiserie.

Gobelínová manufaktura ve Valašském Meziříčí

Počátkem 20. století, přesněji v roce 1908, vybudoval naši první manufakturu akademický malíř Rudolf Schlattauer. Ten byl ovlivněn pobytem v Norsku, kde gobelíny koncem 19. století ožívaly. Avšak jeho tvorba ještě nemá tolik společného s ryze výtvarným projevem, je spíše vytvářena v secesním pojetí a vyznačuje se barevností dekorativního rázu.¹⁰ Pro příklad jeho tvorby, uvádím dílo tapiserie s námětem krajiny v gobelínové technice, při níž bylo použito materiálu z vlny a bavlny. Ta je mimo jiné momentálně vyčíslena v přepočtu na 40 – 50 000 Kč.¹¹

Obr. 4 Rudolf Schlattauer, Tapiserie krajiny, 180 x 88 cm, rok 1900¹²

¹⁰ V. ULMANOVÁ, katalog k výstavě, Současná tapiserie Jindřichův Hradec, Jindřichův Hradec: Galerie soudobého umění, 1968

¹¹ Dostupné z:

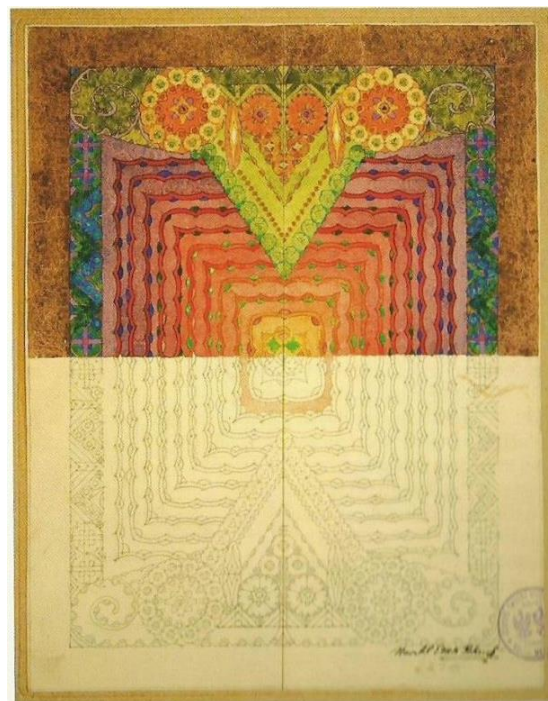
http://catalog.quittenbaum.de/object_detail_Wandbehang_mit_Landschaft_um_1900_Schlattaue_r_Rudolf_70261_list_objects_M_111A_0_eng

¹² Dostupné z: <http://catalog.quittenbaum.de/daten/M/BilderJPG/62000/62026.jpg>

Rudolf Schlattauer, snažící se o institucionalizaci tvorby by byl přinejmenším mile překvapen, kdyby viděl, jaké postavení má dnes textilní tvorba a jakým způsobem se rozvinula. Jeho počáteční snahy, zakomponovat do společenského života textilní umění, měly snad jako vše nové krušné začátky. Sám se snažil o to, aby mohl být komerčně úspěšný a vzkřísil gobelín tak, aby měl tu moc zaujmout širokou veřejnost. „Že v Zábřehu a Olomouci jsem nic neprodal, jsem Vám tuším psal.“ Uvádí v dopise spisovateli Metoději Jahnovi s jistou pokleslou náladou. Byl to právě on, kdo chtěl textilnímu umění vtisknout nový punc a v neposlední řadě spolupracovat s architekty. Zasal semínko nového postavení textilu, které však vykvetlo až po jeho smrti. O jeho snaze, vidět v interiéru domu nové možnosti propojením textilu s kultivovanou estetickou hodnotou, dokazují i jeho práce zástěn či židlí (viz obr. 5). V secesním duchu, pojatým však trochu jinak, pokračoval i Kotěřův Žák Emanuel K. Pelant, který svým brilantním provedením, originalitou a pestrou barevností posunul tvorbu zase o kousek dál (viz obr. 6).

Obr. 5 Rudolf Schlattauer, potah - Pampelišky¹³

Obr. 6 Emanuel K. Pelant, návrh koberce¹⁴

¹³ J.T. STRÝČEK, M. TRACHTOVÁ, Řeč vláken, Valašské Meziříčí: Moravská gobelínová manufaktura, Praha: Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, 2008 s. 34

Po éře působnosti Rudolfa Schlattauera, který zemřel 7 let po založení gobelínové manufaktury, měl právě nový ředitel Kučera nelehkou úlohu vést tuto instituci. Tvorba se stává různorodou, úzce svázanou s požadavky klientely. V období po 1. světové válce se vytváří díla secesního charakteru, ale nemají už tolik společného svou barevností s původní tvorbou zakladatele. Hlavní roli zaujímá líbivost zastíněná profitem. Také spolupráce s různými umělci měla svůj vliv na výrobu. Konec konců nebyla to jen gobelínová dílna, která sídlila ve Valašském Meziříčí, ale i dřevařská škola, která měla s gobelínkou kolegiální vztah. Dokládá o tom návrh interiéru prezentovaného na mezinárodní výstavě dekorativních umění v Paříži roku 1925, který vytvořil Kotěřův žák Josef Místecký.

Od tvorby R. Schlattauera po polovinu 20. století se vývoj textilní tvorby příliš nemění. Tvorba souvisí převážně s interiérem, téměř veškeré tendence se vážou k Art decu. V motivech se občas uplatňují i lidové či figurální kompozice. Rudolf Livora (viz obr. 7), Jaro Kučera (viz obr. 8), anebo František Hoplíček a jeho *Alegorie obchodu a průmyslu* či Eduard Milén (viz obr. 9) se figurálním námětem pracovali. V době 2. světové války je přítěží hlavně nedostatek materiálu, o kterém svědčí i souhlas Václava Špáli s utkáním pěti gobelínu, z nichž se utkal nakonec jen jeden v roce 1942 *Kytice Chryzantén*.¹⁵

Z historického hlediska polohy a vedení manufaktury, prošla dílna mnohými změnami. Zprvu byla gobelínová manufaktura umístěna v obci Zašová u Valašského Meziříčí. Ještě před tím, než jak ji známe dnes, měla další sídlo v Křížkovské ulici ve Valašském Meziříčí a od roku 1929 je umístěna v ulici Husově. Úmrtím Rudolfa Schlattauera se v jejím vedení vystřídal řada jmen, mezi nimi je již výše zmíněný Jaro Kučera. Roku 1955 se zde objevil i známý umělec, který se stal vedoucím výtvarného vedení, Jindřich Vohánka, který se rovněž zasloužil o rozvoj tapiserie. Měl co do činění se vznikem aktivní tapiserie a to ve spolupráci s Bohdanem Mrázkem, kteří společně hledali zcela nové způsoby uchopení formy tapiserie, které byly právě onou revoluční změnou v pojetí gobelínu v 60. letech 20. století.¹⁶

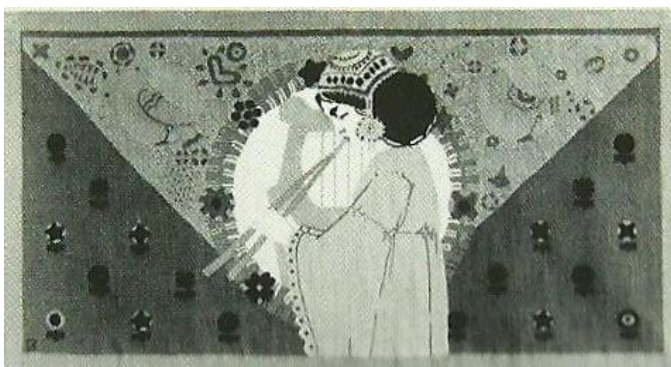
¹⁴ Tamtéž, s. 48

¹⁵ J.T. STRÝČEK, M. TRACHTOVÁ, *Řeč vláken, Valašské Meziříčí: Moravská gobelínová manufaktura*, Praha: Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, 2008 s. 13-81

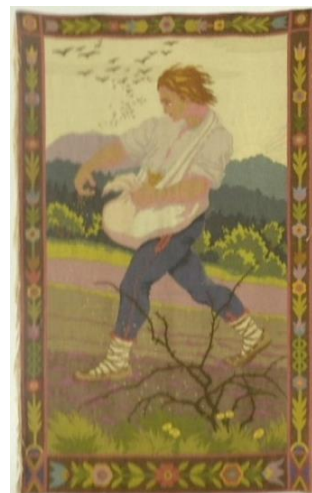
¹⁶ ADÉLA POMOTHY, *Textilní výtvarník Jindřich Vohánka*, Olomouc, 2010

Nejdelší působení přiřazujeme autorovi mnoha textilních prací a nynějšímu řediteli J. T. Strýčkovi, který v roce 1978 nastoupil jako vedoucí výtvarník. Po úpadku dílny v roce 1990, se o tři roky později stává jejím ředitelem a projevuje snahu o záchranu. Jeho úsilí se zúročilo a z dílny nejen, že vychází dodnes řada gobelínů, jak strojově tak ručně vázaných, ale i restaurované historické textilie. O jeho úspěšnosti a odborném vedení svědčí jeho činnost na pozici ředitele, která se už přes 20 let nemění.¹⁷ K tvorbě J. T. Strýčka přistupuji v jednotlivé kapitole současných textilních výtvarníků.

Ukázka děl z Moravské gobelínové manufaktury 30. let 20. století

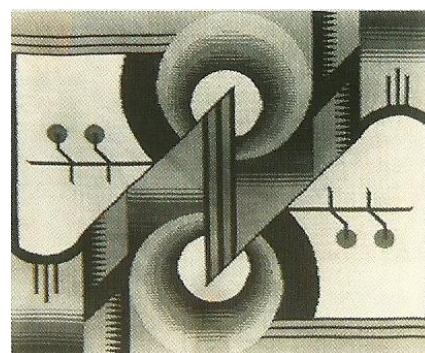
Obr. 7 Rudolf Livora, Hudebnice, vlna, 56 x 108 cm (1929)¹⁸

Obr. 8 Jaro Kučera, Rozsévač vlna, 142 x 84 cm (1925)¹⁹

Obr. 9 Eduard Milén, Rozsévačka návrh na gobelín, (zrealizován 1928)²⁰

Obr. 10 Karla Kozáková, Poduška moderní vlna, 45 x 52 cm (1929)²¹

¹⁷ Katalog, *Slova*, Valašské Meziříčí: Moravská gobelínová manufaktura, 2006

¹⁸ J.T. STRÝČEK, M. TRACHTOVÁ, *Řeč vláken*, Valašské Meziříčí: Moravská gobelínová manufaktura, Praha: Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, 2008 s. 86

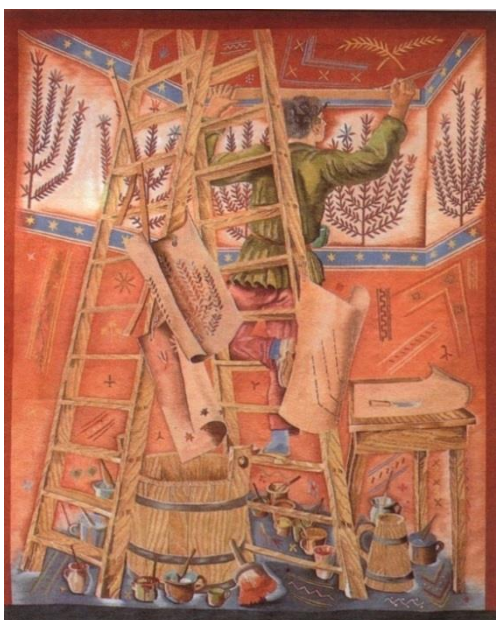
¹⁹ Tamtéž, s. 97

²⁰ Tamtéž, s. 56

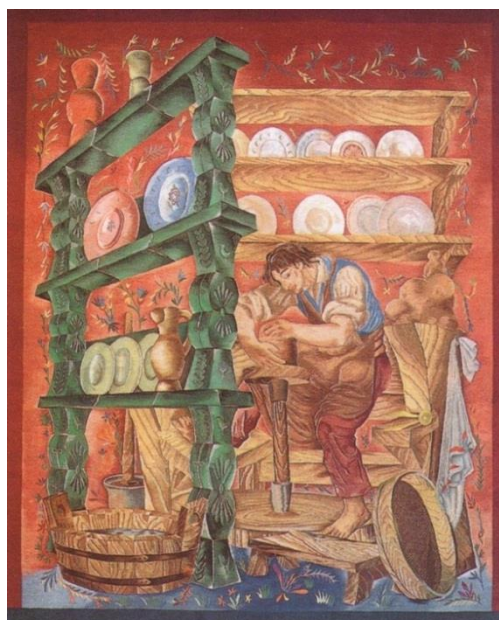
²¹ Tamtéž, s. 95

Gobelínová manufaktura v Jindřichově Hradci

Dva roky po založení gobelínky ve Valašském Meziříčí vzniká druhá a zároveň poslední gobelínová manufaktura v České republice a to v místě Jindřichova Hradce. Její zakladatelkou je pro změnu žena Marie Teinitzerová, obětavá průkopnice československé textilní tvorby, která později spolupracovala s významným představitelem textilního výtvarnictví Františkem Kyselou. Do té doby dílna slouží spíše jako manufaktura pro bytový textil. Teinitzerová se v prvních letech věnuje textilní tvorbě ve formě potahovaných a dekoračních látek. Byly to tkané ale i batikované, gobelínové a kilimové předložky a přehozy, ve kterých se snaží uplatnit nejčistší formu a koresponduje s interiérem tehdejší doby. Počátkem spolupráce s Kyselou se vytváří něco nového a přínosného, co nemělo ohlas jen na území českém. Vrcholící momentem jejich spolupráce je významné dílo, které obdrželo Velkou cenu pařížské výstavy. Dílo jasné, monumentální, oslavující čistou práci. Dílo, které nemělo tehdy obdoby, proslulý *Cyklus řemesel* vytvořen pro československý pavilón na Světové výstavě dekorativních umění v Paříži.²²

Obr. 9 Tapiserie Malíř pokojů z Cyklu řemesel, František Kysela, 266 x 245 cm, (1924-25)²³

Obr. 10 Tapiserie Hrnčířství z Cyklu řemesel, František Kysela, 270 x 241 cm, (1924-25)²⁴

²² V. ULMANOVÁ, katalog k výstavě, *Současná tapiserie Jindřichův Hradec*, Jindřichův Hradec: Galerie soudobého umění, 1968

²³ Dostupné z: <http://www.tapiserie.wz.cz/img/gal/painterofrooms.jpg>

Tento cyklus řemesel byl úspěšný akt tvorby, ve kterém Marie Teinitzerová figurovala jako realizační komponenta kartónu, jenž navrhl Kysela. Ten od roku 1917 vyučoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, věnoval se mimo textilní odvětví i tvorbě plakátů a kupř. knižní grafice.

Spolupráci s Marií Teinitzerovou realizoval i Karel Putz nebo Milada Marešová, ale také známější Cyril Bouda, který se zúčastnil výstavy na švýcarském bienále v Lausanne roku 1962 a jenž pro dílnu navrhoval kartóny. S manufakturou byl do malé míry spjat i Ludovít Fulla, docent na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě, v jehož obrazech našla Teinitzerová kouzlo a inspiraci. Textilní výtvarnice, které s dílnou spolupracovaly, byly Květa Hamsíková, malířka, textilní výtvarnice a žákyně F. Kysely a Fišárka a také Věra Drnková, ovlivněna Antonínem Kybalem.²⁵

Z historického hlediska gobelínka prošla mnohými změnami, stejně tak jako dílna ve Valašském Meziříčí, akorát s tím rozdílem, že zakladatelka byla vystřídána až po 50 letech její funkce. Byl to absolvent Kybalovy školy Josef Müller, kdo ji vystřídal. Do roku 1958 se stačila dílna jednou uzavřít, ale zároveň se uplatnit v průmyslových sférách a zřídit dvě prodejny v České republice, v Praze roku 1912 a v Brně o čtrnáct let později. Realizace monumentálních tapisérií pro čs. expozici na světové výstavě v New Yorku se uskutečnila před „úpadkem“ tvorby tapiserie v dílně. Ten byl v letech 1940-47, neboť v manufaktuře převažovala produkce bytových textilií. Neopomenutelným a významným výtvarným počinem se dále stalo dílo *Černá hodinka v ateliéru* Antonína Kybala zrealizováno v roce 1959. Co dílně nakonec nechybělo, byla funkce restaurování historických textilií, která se začala uplatňovat od roku 1960.²⁶

Až do 60. let 20. století v Jindřichově Hradci a Valašském Meziříčí vznikaly tapiserie většinou podle kartónu textilních výtvarníků nebo malířů. Od této doby se další generace výtvarníků věnovala převážně autorskému tkaní podle Kybalových zásad.²⁷

²⁴ Dostupné z: <http://www.tapiserie.wz.cz/img/gal/pottery-making.jpg>

²⁵ V. ULMANOVÁ, katalog k výstavě, *Současná tapiserie Jindřichův Hradec*, Jindřichův Hradec: Galerie soudobého umění, 1968

²⁶ A. KYBAL, A. HARTMAN, katalog k výstavě *Tapiserie – Umění a řemeslo*, Brno: Dům umění, 1985

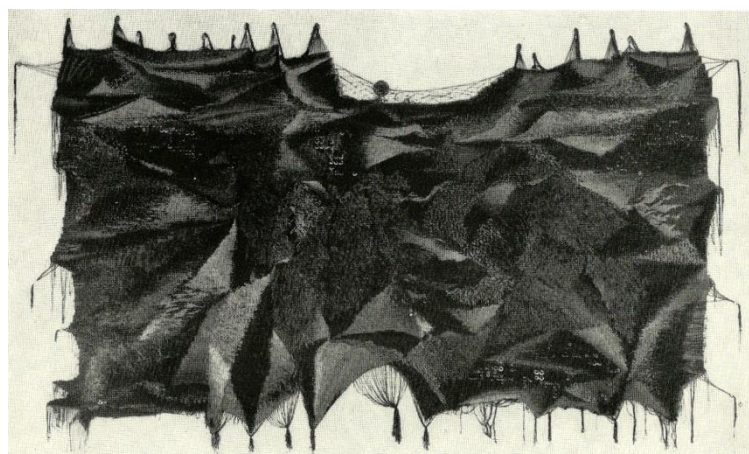
²⁷ BOHUMÍR MRÁZ, *Dějiny výtvarné kultury 4*, Praha: Idea servis, 2002, s. 178

Obr. 11 Karel Putz návrh, provedení: M. Teinitzerová, Československý len, 325 x 600 cm (1939)²⁸

Obr. 12 Květa Hamsíková návrh, provedení: Gobelínové dílny JH, Válka, 242 x 277 cm (1961)²⁹

Obr. 13 Jindřich Vohánka návrh i provedení, Sen pana Blériota, 240 x 406 cm (1965)³⁰

²⁸ V. ULMANOVÁ, katalog k výstavě, *Současná tapiserie Jindřichův Hradec*, Jindřichův Hradec: Galerie soudobého umění, 1968

²⁹ Tamtéž

³⁰ Tamtéž

Antonín Kybal

O rozvoj autorsky tkané tapiserie (tehdy ještě československé), která po 1. polovině 21. století rok od roku vzkvétala, se zasloužil Antonín Kybal. Nebylo to jen díky jeho tvorbě, ale zejména díky jeho pedagogické činnosti na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Sám čerpal ze svých hlubokých znalostí materiálu a technik, které nabyl čtyřicetiletou praxí v textilním odvětví.³¹

V roce 1928 Antonín Kybal založil ateliér textilního designu, v němž o rok později také navrhl první sérii smyčkových koberců. Aktivní byl již před druhou světovou válkou, kdy vytvořil první ručně vázané koberce a podílel se na tvorbě tapiserií ve spolupráci s gobelínovou manufakturou ve Valašském Meziříčí, jak uvádím výše. Na Expo 58 v Bruselu obdržel Velkou cenu a zlatou medaili za rozměrnou tapisérii *Čs. hrady, zámky a přírodní rezervace*, kterou vytvořil s posluchači pražské Vysoké školy průmyslové. S jeho jménem je spjata renesance moderní autorské tapiserie a vůbec vzestup české textilní tvorby. „Textilie se nenavrhuje, textilie se tká.“ bylo jeho heslem, které ovlivnilo řadu mladších textilních výtvarníků, kteří byli mimo to ovlivněni osobností Aloise Fišárka. Z jeho školy vyšel kupř. známý textilní výtvarník Jan Hladík. Nový autorský přístup, který Kybal u tapiserie upřednostňoval, shledávali důležitým textilní výtvarníci jednak držící se klasické techniky tapiserie, kteří vytvářeli gobelíny (např. Jan Hladík s jeho ženou nebo Eva Brodská) a skupina, která uvolnila tradiční vazbu s gobelínem a uvedla ji v tzv. aktivní tapisérii, ve které dominovalo použití netradičních technik a materiálu (např. Bohdan Mrázek, Jindřich Vohánka, Jiří Tichý).³²

Uvedme si něco málo z tezí Antonína Kybala, které měly dopad na českou textilní výtvarnou scénu, abychom si více přiblížili dobu, kdy se nad textilním dílem začalo uvažovat jinak.

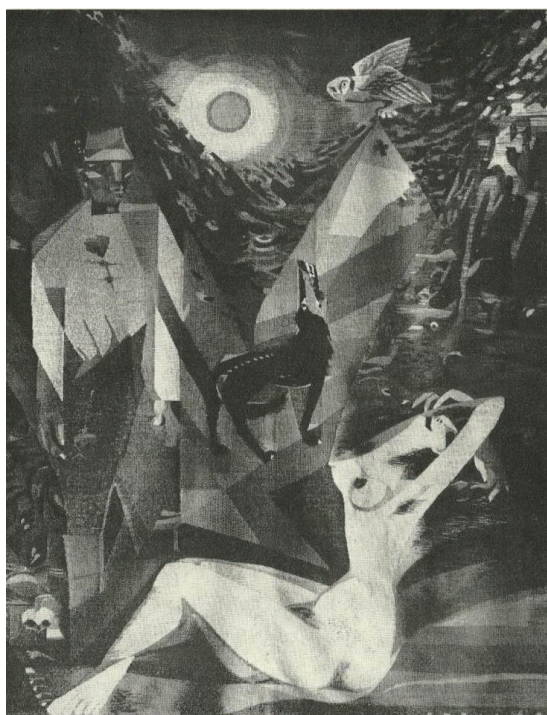
„Textilní práce sama o sobě je obsahem díla, obsahem, který nelze vyjádřit slovy, tak jako nelze sebemistrněji prózou vyslovit kouzlo lyrické básně nebo působení hudebního díla. Každé textilní umělecké dílo by mělo umět přesvědčit o své svébytnosti a o svém právu zasáhnout do běhu kauzálního dění. (...) Žádná

³¹ V. ULMANOVÁ, *Současné tapiserie Jindřichův Hradec*, Jindřichův Hradec: Galerie soudobého umění, 1968

³² BOHUMÍR MRÁZ, *Dějiny výtvarné kultury 4*, Praha: Idea servis, 2002, s. 177-178

cesta k výsledku není jediná a samospasitelná. Kdyby taková cesta byla, zmechanizovala by tvůrčí práci a vedlo by to k její sterilitě a ke ztrátě nezbytného pracovního elánu. (...) Považuji samotné pracovní postupy za nejpodstatnější část umělecké tvorby, která stále směřuje k unikajícím metám, k neznámým cílům, které odhalují cíle další. Tento věčný posun cílů je tvorba sama. Přesvědčil jsem se o tom při své pedagogické činnosti. Výtvarné umění není věda; jeho podstata spočívá v individuálním zacházení rukama s hmotou. Není možno prohlašovat jeden způsob tvůrčího postupu za jediné oprávněný a jednu zásadu za ideál a měřidlo umělecké tvorby.“

Výtvarné dílo jeho slovy vychází ze tří jednotek, z viditelné skutečnosti, z formy dané materiálem a z myšlenek a citů. Dále tvrdí, že „výtvarné dílo je úběžným bodem dvou souřadnic – záměru a technologie.“ Podotýká, že v historii tomu bylo vždy tak, že se tvůrce nechával ovlivňovat materiálem, který měl při práci k dispozici. Co vidí jako podstatné je právě technologie a vazba. Tyto všechny aspekty tvorby, mezi které patří i barevnost či výběr materiálu považuje za klíčové složky při realizaci autorské tapiserie.³³

Obr. 14 Antonín Kybal návrh, provedení: Gobelínové dílny ve VM, 288 x 224 cm (1960)³⁴

³³ ANTONÍN KYBAL, *O textilním výtvarném projevu*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973 s. 18-20

³⁴ V. ULMANOVÁ, *Současné tapiserie Jindřichův Hradec*, Jindřichův Hradec: Galerie soudobého umění, 1968

1.2 Současní textilní výtvarníci u nás

V této kapitole jsem si záměrně vybrala autory, kteří se dotýkají tématu mé práce. Umělce, kteří jsou významní svou tvorbou v oboru autorské tapiserie na našem území. Uvádím zejména jejich díla, ve kterých se objevuje figurální kompozice nebo tvorba, která mi je něčím blízká.

1.2.1 Jan Hladík

Významný umělec, nejen na poli české scény, se angažoval v textilním projevu a to konkrétně v tapiserii, kde vytvořil řadu prací, často se dotýkajících figurálního tématu. Uvádím ho tedy zejména proto, že se stejně jako já opírá o tyto motivy a rovněž pracuje s fotografiemi.

Nesmím však opomenout, že se nevěnoval pouze textilní tvorbě, ale i obsáhlé grafické práci, která v jeho umělecké tvorbě také dominovala. Jeho počáteční tvorba autorské tapiserie sahá do roku 1959 a vycházela právě z návrhů grafických listů a kresby.³⁵

Od roku 1971 po dobu dalších třiceti let zpracovává figurální motivy nejen v grafice, ale i v tapiserii. Dá se říct, že dosáhl takřka dokonalosti ve zpracování výrazového i technického projevu. Do svých děl zařizuje psychické a citové pohnutky postav. Již v 60. letech se objevují v jeho tvorbě figurální motivy.³⁶

Jeho tvorba nenesla úspěch jen u nás, ale právě v zahraničí, kde velkou škálu děl interpretoval na bienále v Lausanne. Právě tapiserie s názvem *Setkání-nesetkání* (viz obr. ...) měla velký ohlas. Předlohou mu byly fotografie, které pak volně zpracovával svébytnou autorskou metodou. Zahraniční diváci nevěděli, že se jedná o herečku Ivu Janžurovou a Jana Třísku, ale ocenili nejen výtvarné zpracování, výrazy postav, ale i tíživou atmosféru díla, které vzniklo v době normalizační republiky. Z užití tvorby stojí za zmínku tištěný závěs oceněný v Montrealu na Expo 67 čestným uznáním.³⁷

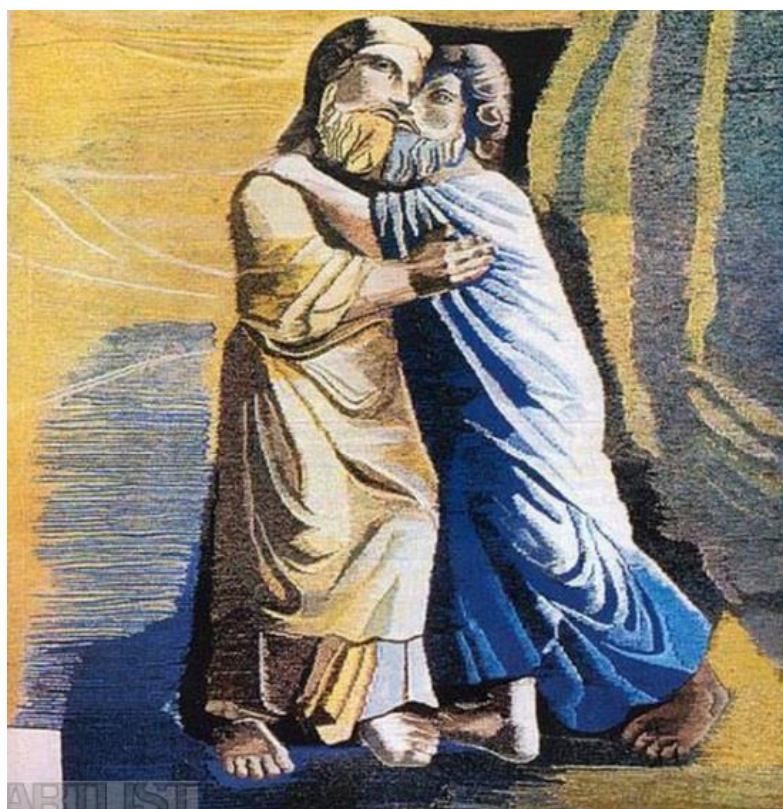
³⁵ Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Hlad%C3%ADk#cite_ref-3

³⁶ Dostupné z: <http://www.artlist.cz/jan-hladik-7386/>

³⁷ Dostupné z: http://www.muzeumlb.cz/?page=archiv/jan_hladik

Obr. 15 Jan Hladík, autorská tapiserie, Setkání nesetkání, 1976, 240 x 265 cm³⁸

Obr. 16 Jan Hladík, tapiserie, Polibek ze Saint Gilles, 1974, 300 x 220 cm³⁹

³⁸ <http://www.artlist.cz/dila/setkani-nesetkani-7637/>

³⁹ <http://www.artlist.cz/dila/polibek-ze-saint-gilles-7558/>

1.2.2 Eva Brodská

Tato žena pojala svou tvorbu zcela osobitým způsobem. Její přístup k textilu má nejenže technicky výborné zpracování, ale inspirací ji poskytuje sám život, obzvláště příroda. Naši společnou tvorbu neshledávám v konkrétním námětu, ale v námětu obecném, v tom co nás uchvacuje v našich životech a v neposlední řadě také v práci s barvami a základní gobelínovou technikou.

Eva Brodská, žačka profesora Antonína Kybala, se vyznačuje minimalistickou střídmostí, kdy se v jejích obrazových tapiseriích skrývá duchovní podtext. Nachází inspiraci v přírodních procesech, užívá tradiční řemeslné postupy a přírodní materiály. Patří ke stěžejním českým výtvarníkům na poli moderní tapiserie od 2. pol. 20. století.⁴⁰

V její tvorbě můžeme zachytit vliv její původní touhy stát se malířkou. Zajímavé je, že se svých předloh v procesu tkaní přesně nedrží a vytváří tedy tkaninu volně, dle svého uvážení, vytváří ji danou přítomností. Preferuje klasickou gobelínovou techniku a materiálově převažuje vlna. Většinu svých děl si po dokončení nechává v jejím depozitáři. Její díla může divák spatřit jak na výstavách u nás tak v zahraničí a některá se nacházejí ve významných muzeích umění.⁴¹

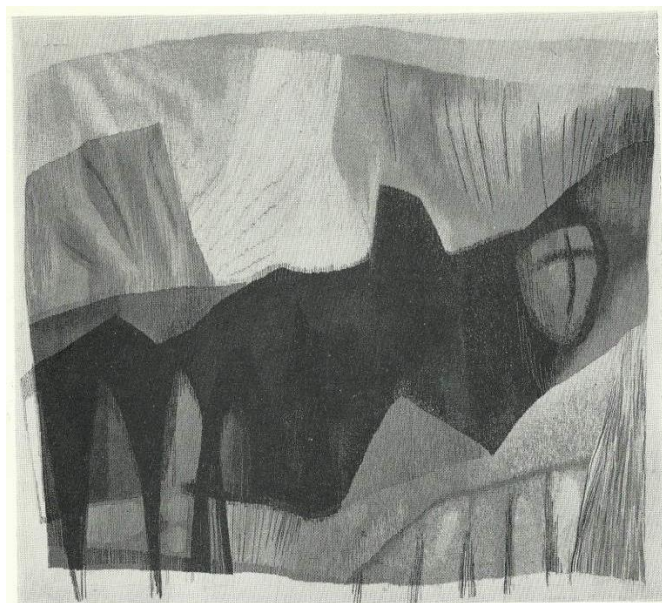
"To, co ceníme jako ctnost tak zvané autorské tapiserie, se jeví v jejím díle jako svrchovaný diktát jedinečného vnitřního rytmu... Zdá se, že jde o spontánní proces, o ono tajemné ztotožnění tkadleny s vláknem v časoprostorovém vyměření osnovou a útkem. A přece výsledek nemá jen rysy textilního díla. Jakoby zde bylo promítnuto silné, jednoznačné sdělení, možná i jen pocit, vycházející však plně z osobnosti tvůrce, ze sevřeného zdroje intenzivního proudění natolik silného, že tapiserii vnímáme spíše v kategorii obrazu než textilu, spíš s představou uvolnění malby štětcem než pracného tkaní." Její tvorbu takto vystihla Milena Lamarová.⁴² Zaujalo mě, jak se paní Brodská dívá na tvorbu a život a musím říct, že málokterá výtvarnice je mi duší tolik blízká nebo sympatická. Nechci její slova

⁴⁰ Dostupné z: <http://www.galerieroudnice.cz/ji%C5%99%C3%AD-brodska%C3%BD-%E2%80%93-obrazy-a-sochy.-eva-brodska%C3%A1-%E2%80%93-gobel%C3%ADny.-jan-brodska%C3%BD-%E2%80%93-fotog.html?rok=2010>

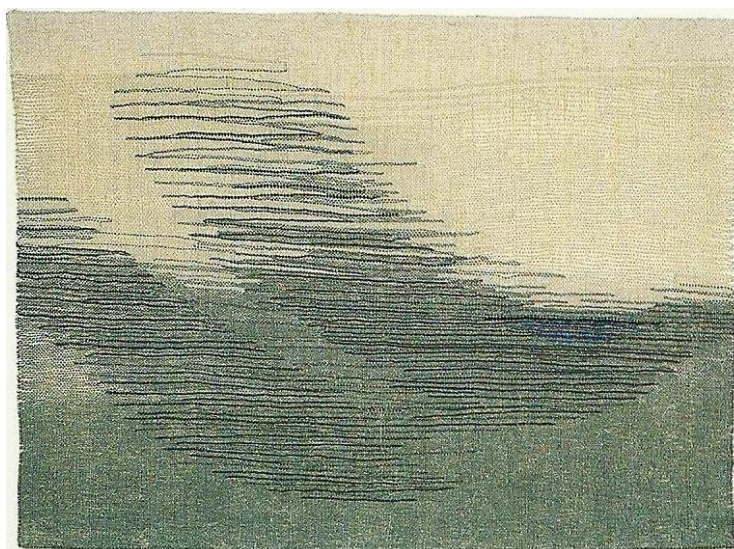
⁴¹ Dostupné z: <http://www.novasin.org/vystavy/eva-brodska-vlna-za-vlnou/>

⁴² MILENA LAMAROVÁ, Eva Brodská, Roudnice nad Labem: Oblastní galerie výtvarného umění, 1987

překrucovat a tak zde napíšu pár jejích slov: „*To, o čem chci vypovídat, je to kladné ve světě i v lidech, to, čím bych měla žít a v životě to neumím. V životě pořád něco nesnáším, moc si všímám toho, co mně vadí, místo abych si všímala toho >světla<, které prostě existuje, ale je tiché, nevnučuje se. Najde ho, kdo v ně věří.*“⁴³

Obr. 17 Eva Brodská, Velká samota, 250 x 300 cm, vlna, útkový rypš (1966)⁴⁴

Obr. 18 Eva Brodská, Vlna - pták (1996)⁴⁵

⁴³ ZDENĚK KIRSCHNER, katalog k výstavě, Eva Brodská, Ústí nad Labem: Unie výtvarných umělců, 1997

⁴⁴ MILENA LAMAROVÁ, katalog k výstavě, Eva Broská, Roudnice nad Labem: Oblastní galerie výtvarného umění, 1987

⁴⁵ ZDENĚK KIRSCHNER, katalog k výstavě, Eva Brodská, Ústí nad Labem: Unie výtvarných umělců, 1997

1.2.3 Jan Timotheus Strýček

„Jakmile se člověk oddá tkalcovskému umění a do textilu se doslova „ponoří“, je s ním v úzkém každodenním kontaktu, tak v jeho řádu začne vnímat formu a přemýšlet o prostoru.“ (JTS)

Pana Jana Timotheuse Strýčka jsem měla tu čest vidět osobně a setkat se s ním přímo v jeho gobelínové dílně ve Valašském Meziříčí. I to byl pro mě impuls k tomu jej vložit do své práce, neboť pro mě představuje dlouhodobou inspiraci. Díla vidím převážně jako technicky dobře propracované a jejich preciznost či kombinace barev ve mně často vyvolala údiv. Podobnost v tvorbě sledávám ve figurálních námětech.

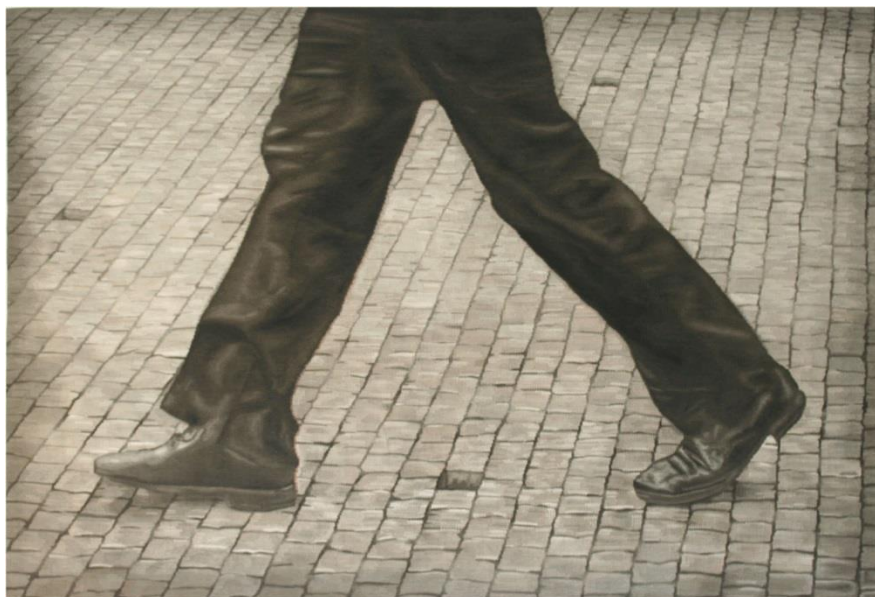
Byl to pro mě zážitek stát poblíž, být v jeho přítomnosti a nasávat atmosféru tradice gobelínu, která byla cítit v celé dílně. Jeho působení v Gobelínové manufaktuře zmiňuji v kapitole Gobelín a jeho proměny v autorské tapiserii.

V připravované publikaci autorky Taťány Šteiglové se uvádí, že tento novodobý autor hledá jiné cesty, než tomu bylo u tvůrců předchozích, kteří se zabývali aktivní tapiserií. V tvorbě dominuje klasická technika útkového rypsu, kdy inspiraci nalézá v neofiguraci a postavení člověka v současném světě techniky. Narodil se v Jindřichově Hradci a studoval na VŠUP pod hlavičkou učitelů Felcmana a Kybala, u nějž byl posledním žákem. Za zmínku stojí, že stejně tak jako Hladík spolupracuje se svou ženou.

Dovoluji si připojit rozhovor s J. T. Strýčkem, který poukazuje na jeho přístup k textilní tvorbě i lidem kolem sebe na jeho pracovišti, kde bezpodmínečně tráví téměř všechn svůj čas. Rozhovor zprostředkoval Deník, regionální tisk. Na otázku, jaké požadavky má na své spolupracovníky, uvádí: *„Pro nás není ani tak důležité, jaký typ vzdělání uchazeč má. Významné je spíše, jaký vztah má k ruční práci. Jestli má vnitřní potřebu doma něco vytvářet rukama, třeba plést, vyšít a podobně. Ale ještě důležitější je schopnost se dlouhodobě soustředit na jednu práci a značná míra empatie, schopnost vcítit se do velmi různorodých výtvarných návrhů. Je zajímavé, že dlouhodobým cvikem lze*

významně zvýšit citlivost rozpoznávat široké škály barevných tónů i schopnost vstřebat pokyny výtvarného vedení.“⁴⁶

Když odpovídal na otázku, kterou zakázku považuje za mimořádnou a proč, odpověděl: „Těch byla celá řada. Velmi si vážím možnosti realizovat sérii gobelínů od vynikajících českých autorů do budovy parlamentu. Výběr umělců i konkrétních děl byl v mé kompetenci. Mezi nimi byl například Karel Malich, Zbyšek Sion, Vladimír Kokolja, Michal Cihlář či Stanislav Kolíbal.“⁴⁷

Obr. 19 Jan T. Strýček, tapiserie Stavitel, 162x242 cm⁴⁸

Obr. 20 Jan. T. Strýček, tapiserie U lesa, (1980)⁴⁹

⁴⁶ Dostupné z: http://valassky.denik.cz/zpravy_region/on-line-rozhovor-s-janem-timotejem-stryckem-20130128.html

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ Dostupné z: http://www.gobelin.cz/foto/galerie/rucne_tkane_gobeliny_soucasne/ss

⁴⁹ Dostupné z: <http://www.moravska-galerie.cz/umbraco/imageGen.aspx?image=/media/934753/dostavenickoiv%282%29.jpg>

1.3 Textilní výtvarný projev současnosti ve světě

Už je tomu pár let, přesněji řečeno 10 let, co se odehrálo poslední mezinárodní bienále v Lausanne, které zprostředkovávalo po dobu jeho působení, „textilní svět“ široké veřejnosti. Zaměřovalo se na tapisérii a stálo u počátku její revoluční proměny. To však nemění nic na tom, že textilní výtvarnictví žije nadále. Právě bienále ale bezpochyby přineslo do světa umění textilního projevu zamyšlení se nad postavením textilu jako samostatného elementu tvorby. Rovněž nám přineslo ukázkou různorodých děl z dalekých i blízkých koutů světa, která nám mohou být inspirací dodnes. Zároveň nám katalogy z těchto výstav umožňují poukázat na to, kam až sahá hranice textilní tvorby. Ukázat, kde se projev autorský nebrání žádným experimentům ani osobitému projevu neřídícího se téměř žádnými pravidly.⁵⁰

Není náhodou, že se textilní projev za celou dobu, kdy existuje, stal svébytným uměleckým projevem. V tomto oboru se našlo bezpočet umělců nejen u nás, ale i ve světě a tak bych ráda zmínila alespoň pár z nich, kteří se této tvorbě široce věnují a jsou mi blízcí svým výtvarným projevem.

1.3.1 Louise Lemieux Bérubé

Tato rodilá Kanadanka mě zaujala převážně svým pojetím tapisérie, ve které hrají roli figurální motivy. Rovněž mě zaujala tím, že v pracích preferuje pohyb, inspiraci hledá v tanci, který je mně osobně velmi blízký.

Její inovativní technika žakárového tkaní, která je spjata s technologiemi dnešní doby, se jí stala synonymem. Sama studovala žakárové tkaní na Rhode Island School of Design a rovněž se orientuje v dějinách textilního umění, které také studovala. O její unikátní práci vypovídá i mnoho cen, mezi které patří i jedno z nejprestižnějších ocenění ve výtvarném umění Saidye Bronfman Award, které obdržela roku 2005. Její práce jsou pravidelně prezentovány a prodávány nejen v Kanadě, ale i v zahraničí. Mezinárodní uznání má hlavně díky svým rozsáhlým znalostem, díky své tvorbě v žakárovém tkaní a počítačovém

⁵⁰ TAŤÁNA ŠTEIGLOVÁ, *Významné osobnosti textilní tvorby a bienále v Lausanne*, Olomouc, 2009

vyšívání.⁵¹ Její postup tvorby úzce souvisí i s fotografiemi, díky nimž může dále manipulovat s možnostmi tkaniny. Nevěnuje se jen figurálním tématům, ale ztvárněním života, přírody.⁵² Roku 1989 založila Montreal Centre for Contemporary Textil, kde je od počátku ředitelkou, zároveň zde zastává i pedagogickou činnost. Je autorkou knihy "Le TISSAGE createur", což je manuál pro tkaní ve všech úrovních.⁵³ Na internetových stránkách www.vimeo.com⁵⁴ je krátké video, ve kterém je hlavní protagonistkou. Bohužel má minimální znalost francouzského jazyka mi umožnila jen sledovat obrazy a vášeň, se kterou hovoří. Je v něm vidět, že tanec se stal pro její tvorbu stěžejním tématem, samotné sekvence zahrnují ukázky tance mladé dívky, která se pravděpodobně tanci věnuje profesionálně. K vidění je rovněž už již téměř zapomenuté tkaní na stavu s prohazováním člunku.

Její díla korelují se smyslem pro detail a vyznačují se velkou prostorovostí. Upadla jsem v úžas, když prostřednictvím videa sledovala v jakém formátu a provedení byly zrealizovány. Ráda bych si tedy něco z její tvorby připomněla a ukázala, co se z této již dlouholeté znalkyně tkaní dostalo na odiv světu, s jakou mírou dokázala přesáhnout klasickou techniku tkaní.

Obr. 21 L. L. Berubé, Poslední oběd na trávě, bavlna a len, 267 x 528 cm (2005)⁵⁵

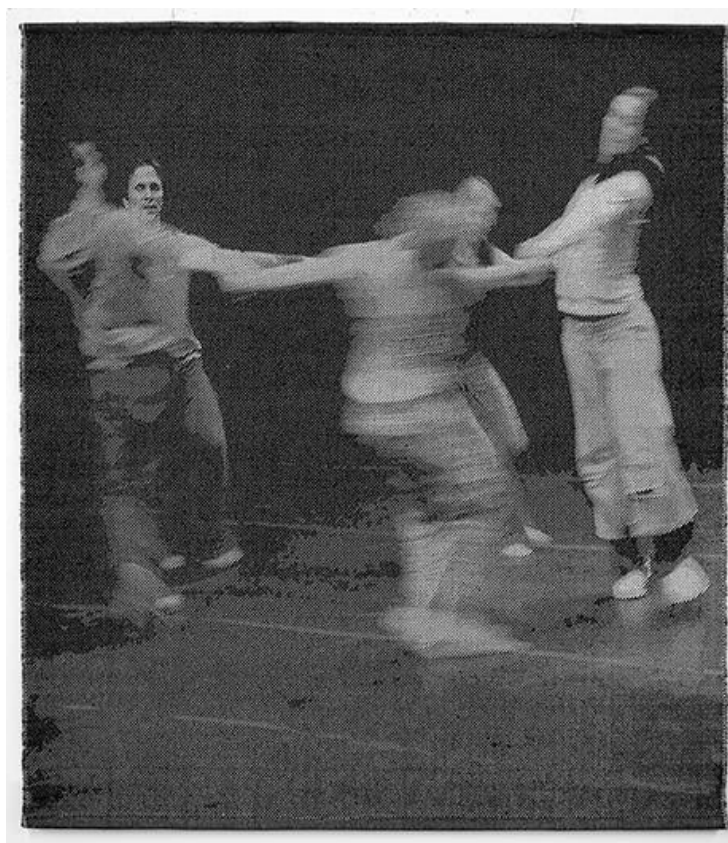
⁵¹ Dostupné z: <http://www.lemieuxberube.com/propos/bio/>

⁵² Dostupné z: <https://www.metiersdart.ca/fr/artiste/louise-lemieux-berube>

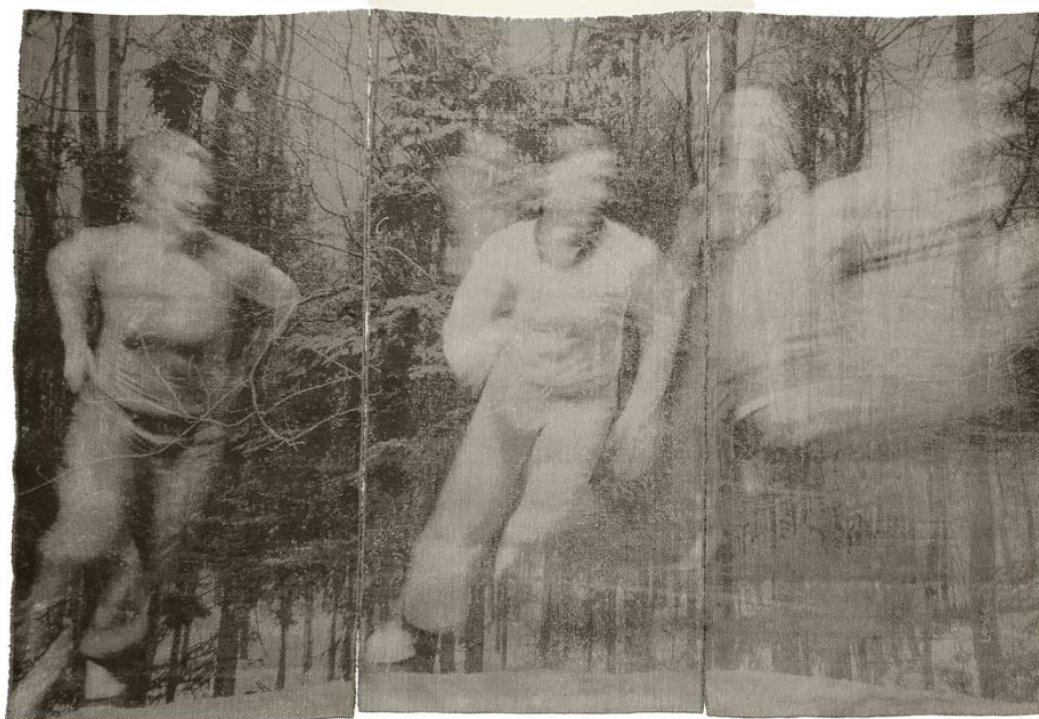
⁵³ Dostupné z: <https://lemieuxberube2eng.wordpress.com/biocv/>

⁵⁴ Dostupné na: <https://vimeo.com/50391996>

⁵⁵ Dostupné z: <https://lemieuxberube2eng.wordpress.com/#jp-carousel-43>

Obr. 22 L. L. Berubé, Kolo, bavlna s vlnou a lnem, 108 x 108 cm (2009)⁵⁶

Obr. 23 L. L. Berubé, Závod, ložní prádlo a vlna, 149 x 216 cm (2011)⁵⁷

⁵⁶ Dostupné z: <https://lemieuxberube2eng.wordpress.com/#jp-carousel-31>

⁵⁷ Dostupné z: <https://lemieuxberube2eng.wordpress.com/#jp-carousel-30>

1.3.2 Lia Cook

Tvůrkyni Liu Cook jsem si vybrala záměrně kvůli jejím rozsáhlým dílům vázaných na figurální tvorbu, kterou ztvárňuji ve své práci i já a také pro její talent zkoumat a vyvíjet tkaninu novým způsobem pomocí dostupných technologií, což považuji za další revoluční krok ve tvorbě tapiserii.

Tato proslulá výtvarnice žakárového tkaní je od roku 1976 do současnosti učitelkou na Vysoké škole umění v Oaklandu. Má za sebou řadu přednášek o textilním umění a také plno různých ocenění. Významná je hlavně pro svůj velký přínos v textilní tvorbě.⁵⁸ Lia Cook, která vystudovala umění a design, byla zastoupena na mnoha výstavách. Vyjmenuji ty stěžejní z nich jakými je Bienále v Lausanne, které poctila svou účastí v letech 1989 a 1992, dále Kyoto Mezinárodní Textilní soutěž ve stejných letech. A také Craft today USA v roce 1992. Jednu z posledních účastí měla na bienále "Od Lausanne do Peking", které bylo v Číně v roce 2008. Zde obdržela Zlatou cenu.

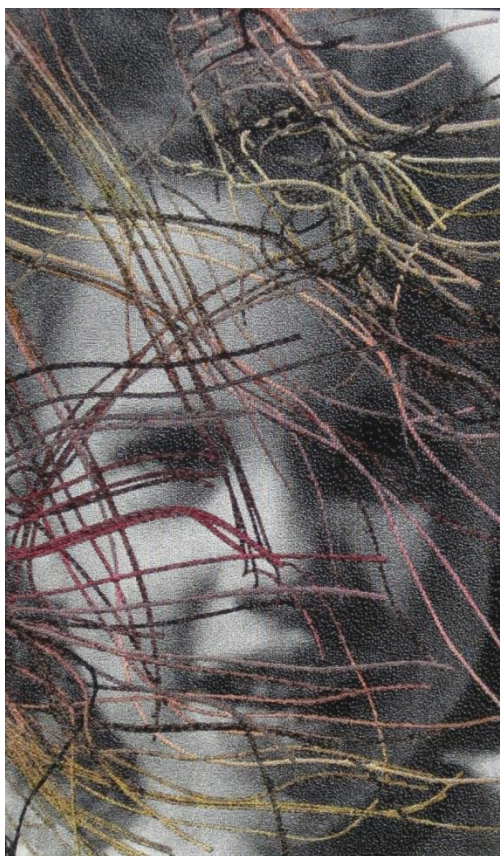
Stejně tak jako L. L. Berubé se nebojí pracovat s technologiemi a využívat znalostí, které nám umožňuje dnešní svět. Na vimeo.com⁵⁹ je doprovodné video s názvem *Pittsburgh Working Process*, ve kterém uvádí krátce svou práci *Neuroscience Research* odehrávající se za oponou. Při utváření díla odhaluje, z čeho vychází. Pomocí počítačových programů formuje obrazce získané pomocí EEG a snaží se je následovně zakomponovat do díla. Na svých stránkách má k dispozici mnohem více videí, jedno dokonce velmi důkladně popisuje její postup v tvorbě spojený s neurologií. Součástí videa jsou i spolupracující psychologové a k vidění je i její mozková aktivita anebo dokonce její samotná tkalcovská práce na speciálním tkacím stavu. „*Můj postup zkoumá smyslnost tkaného obrazu a ztělesnění citového pouta ke vzpomínkám na dotek s tkaninou. Používám detail, intimní chvíli v čase, často tkaný do nadměrných měřítek, abych posílila společný emocionální a smyslový zážitek. (...) Pokouším se zkoumat nové technologie, které by mohly utvářet obraz jako fyzický objekt.*“⁶⁰

⁵⁸ Dostupné z:

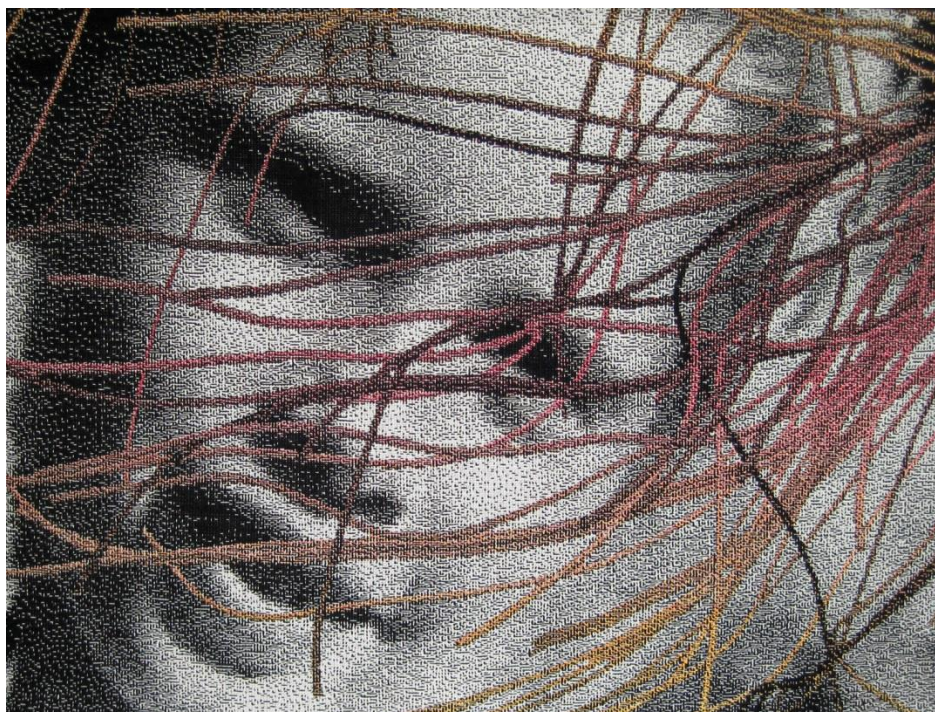
http://www.liacook.com/wp-content/uploads/2010/05/LC_Resume_2015_February-4.pdf

⁵⁹ Dostupné na: <https://vimeo.com/25423588>

⁶⁰ Dostupné z: <http://www.bienale.lt/2011/?p=675&lang=en>

Obr. 24 Lia Cook, Tmavé stopy, bavlna a umělé hedvábí (2012)⁶¹

Obr. 25 Lia Cook, Vnitřní síť, bavlna a umělé hedvábí (2011)⁶²

⁶¹ Dostupné z: <http://www.liacook.com/works/new-work-neuroscience-research/>

⁶² Tamtéž

1.3.3 John Eric Riis

Jeho tvorba se vyznačuje širokou škálou pojetí tapiserie, ve které mluví skrze materiál stejně důkladně jako ve sdílném prostředku obsahu díla. Hraje si s různými tématy, která se týkají lidského světa, zvířecího i hmyzího. Ve většině jeho prací můžeme vidět zálibu v anatomii nebo komickém ztvárnění těla a kostlivců. Dá se říct, že figurální kompozice je skutečně dominantou jeho děl, kdy postava bývá často velmi věrohodně zachycená a přitom se nepotlačuje efekt materiálu a vlastnosti textilní tvorby. Líbí se mi jeho hravé a precizní pojetí a shledávám v jeho dílech podobnost právě ve figurálních námětech, nejvíce v portrétech.

Tento autor se narodil v roce 1945 v USA, kde se také vzdělával na univerzitě School of the Art Institute v Chicagu a na Cranbrook Academy of Art v Michiganu. Zajímavostí je, že studoval i v Indii na Viswa Bharati University. Od roku 1969 se těší pravidelným oceněním a zvláštním uznáním za působení v textilních sférách. Jeho aktivita se projevila i ve spolupráci se založením muzea umění a designu v Atlantě v roce 1989.⁶³

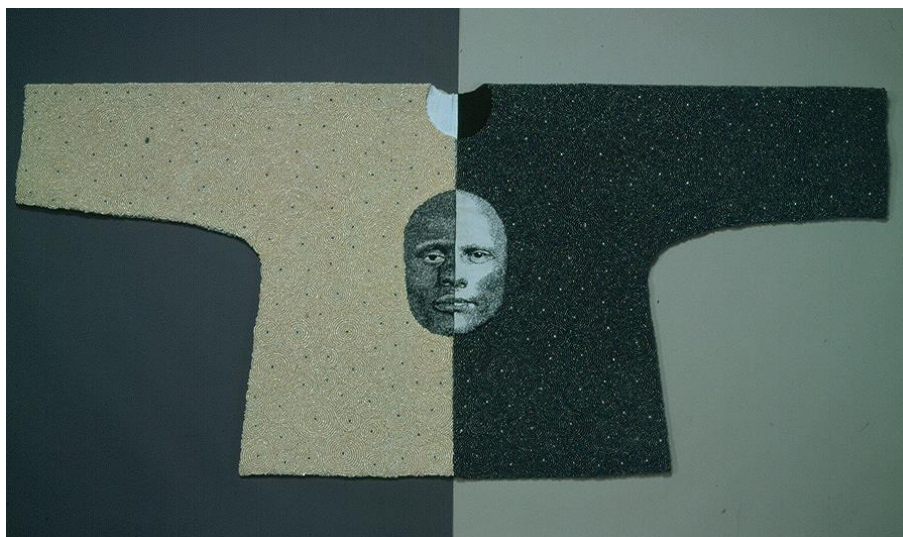
Od roku 1976 má zálibu v asijském textilním umění a největší zájem má právě o čínský textil, který souvisí s historií císařů, úředníků, dvořanů a soudu během dynastie Qing. Jeho práce jsou jak v rukou soukromých sběratelů, tak ve veřejných sbírkách kupř. v Metropolitan Museum of Art v New Yorku, Art Institute of Chicago, Indianapolis Museum of Art či v New Yorkském muzeu Umění a designu.⁶⁴

Ve své práci diptychu s názvem *Mladý Ikarus* se snaží ztvárnit zajímavé téma, ve kterém je inspirován topánky, opeřenými botami s názvem Kurdaitcha, které jsou údajně vyrobeny z Emu peří a lidských vlasů a hrají výraznou roli v magických rituálech. Ztvárňuje postavu a křídla zvlášť. Ta nejsou jen modrá, jak tomu v původním významu bylo, protože to by bylo dle jeho slov nudné. Stejně jako u dalších jeho prací má i další varianty tohoto tématu.⁶⁵

⁶³ Dostupné z: www.jonericrois-studio.com

⁶⁴ Dostupné z: <http://www.artantiquedealersleague.org/dealerdetails.asp?dealerID=73>

⁶⁵ Dostupné z: <http://www.snyderman-works.com/artists/jon-eric-riis>

Obr. 26 J. E. Riis, Black and white⁶⁶

Obr. 27 J. E. Riis, Dialogue tapestry in twenty units⁶⁷

Obr. 28 J. E. Riis, Blondes, Brunettes, Redheads⁶⁸

⁶⁶ Dostupné z: <http://www.jonericriis-studio.com/gallery/index.html>

⁶⁷ Tamtéž

⁶⁸ Tamtéž

2. Obraz

Obraz je další nedílnou součástí našich životů. Řekněme, že existují dva druhy obrazů. Jeden je ve formě objektu a tedy uměleckého díla, čili bychom mohli říci statický a druhý je vším tím, co pojmáme našimi smysly, ze kterých pravděpodobně často dominuje zrak, tedy jinak smyslový. Oba tyto obrazy následně mozek zpracovává. „Kognitivní věda si představuje, že v hlavách lidí probíhají mentální procesy, které manipulují s mentálními reprezentacemi. Výsledkem zpracování jsou myšlenky a činy.“⁶⁹ Můžeme tedy operovat s tím, že naše vnímání určité situace neboli obrazu má za následek další procesy, kterými jsou myšlenky, činy, ale také emoce. To mají oba druhy obrazů společné, něco v nás vyvolávají.

Zrovna v dnešní době máme kolem sebe nespočet obrazů. Je to neustálý přísun informací, které mají za následek další reakce. Proč je však obraz statický často vykládán různými způsoby? Je tomu tak právě díky obrazu smyslovému, díky našemu vnímání? Tato otázka nás přivádí k tomu, že člověk je tvor individuální a že obraz, ať už reality nebo obraz ve formě objektu, je subjektivně a tedy často odlišně vnímán. Může to být díky inteligenčnímu kvocientu, naší zkušenosti, vzpomínce nebo vnitřnímu prožitku, který si s obrazem spojujeme, ale také tím v jakém rozpoložení se momentálně nacházíme. Nejen kognitivní věda a další jiné vědní obory, ale i mnoho lidí si s tímto tématem láme hlavu a snaží se otevřít onu Pandořinu skříňku a vysvětlit, jak to tedy v našem mozku funguje. Proto obraz považuji za stěžejní prvek našich životů a stává se zajímavým svou rozmanitostí. Vypovídá často o duši, charakteru a vnímání lidské bytosti, ukazuje jeho svět.

Proč ale obraz považuji za tak unikátní věc? Jednak proto, že je bezesporu rozmanitý, ale také proto, že jej vidím jako jedinečnou formu dorozumívacího prostředku a to ať už obraz statický či smyslový. Jelikož žijeme ve společnosti a každý jsme její součástí stejně tak jako je tomu kupříkladu u mravenců, dorozumívacích či sdílných prostředků je zapotřebí. Za svůj život se každý z nás setká s nejedním nepochopením svého obrazu. Tuto situaci moc dobře známe a obvykle z ní nemáme dobrý pocit, ba dokonce nás někdy tak rozhoří, že nám

⁶⁹ PAUL THAGARD, Úvod do kognitivní vědy, Praha: Portál, 2001, s. 19

dokáže pokazit celý den. Jaké by to ale bylo využívat telepatie nebo větší empatie? Byla by šance předat si větší množství informací a upozadit touhou prosadit svůj obraz? Prozatím nedovedeme na tyto otázky jasně odpovědět, můžeme se pouze domnívat. Můžeme ale říci, že pokud budou lidé schopni přijímat své obrazy či obrazy druhých, nebude těžké pochopit, proč některé věci jsou tak jak jsou.

Osobně uměleckého dílo považuji za prostředek komunikace, jak demonstrovat svou myšlenku, pocit či postoj většímu procentu lidí, tedy nejen blízkým, ale i širší veřejnosti, jednoduše řečeno ukázat svůj obraz, který se skládá z obrazů dalších. Je to příležitost jak pozvat lidi k sobě, ukázat jim své nitro do jaké hloubky každý autor chce a tedy opět individuálně a svobodně, způsobem svým, jedinečným a zcela osobitým.

3. Rodina

„Kdo dal život dítěti, stává se jeho dlužníkem.“ (Fabre)

Rodina se dnes definuje mnoha způsoby. Podle psychologického hlediska je rodina „*společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí.*“⁷⁰ Mimo rodinu rozšířenou je tu rodina základní, kterou tvoří otec s matkou a jejich děti.⁷¹ Prostředí rodinného kruhu, ve kterém se jedinci pohybují, má bezpochyby dopad na jejich celý život. „*Specifická dynamika probíhající v rodině tvoří zcela jedinečné prostředí pro formování postojů ke světu, blízkému okolí a sobě samému. Vytváří též hodnotové orientace, tvoří základ pro formování vlastního já, koncepci vlastního života.*“⁷²

3.1 Rozvod

Co se ale stane, když rodinný kruh nefunguje tak, jak by měl? Ve většině případů nastává rozvodové řízení. Rozvod je právně ukončený vztah mezi manžely, který má mimo jiné dopad na jejich děti.⁷³ Častým jevem dnešní doby je právě rodina neúplná, ve které dochází k výchově bez přítomnosti jednoho z rodičů.⁷⁴ Bohužel zrovna v České republice je vysoké procento rozvodů. Umístěna je hned na čtvrté příčce v tabulce světové rozvodovosti, kdy v čele stojí Belgie. Pro zajímavost sousedící Slovensko, které bylo relativně nedávno součástí naší země a kultury, má až dvacáté druhé místo. Stojí za povšimnutí, že daleko za evropskými zeměmi jsou země asijské, ve kterých, jak je známo, rodina tvoří základ života. Číně patří kupříkladu až šedesátá druhá pozice.⁷⁵ Když nastane rozvodové řízení, bývá to obvykle následek jakéhosi nesouladu v rodině. Jeden či druhý nepovažují svého partnera za člověka, se kterým by chtěli svůj život nadále sdílet. Může to být z mnoha různých důvodů, od nevěry

⁷⁰ PAVEL HARTL, HELENA HARTLOVÁ, *Psychologický slovník*, Praha: Portál, 2010, s. 512

⁷¹ Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Rodina#cite_ref-2

⁷² STANISLAV STŘELEČEK, *Kapitoly z rodinné výchovy*, Praha: Fortuna, 1992, s. 74

⁷³ Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rozvod>

⁷⁴ M. PETRUSEK, *Velký sociologický slovník*, Praha: Karolinum, 1996, str. 943

⁷⁵ Dostupné z: <http://www.stridavka.cz/rozvodovost-u-nas-a-ve-svete.html>

až po hrubé chování či neporozumění jak mezi sebou, tak v pohledu na výchovu a tak dále. V České republice je tomu tak, že na prvním místě stojí důvod neuváženého sňatku, druhým je alkoholismus a třetím důvodem je nevěra.⁷⁶ Pokud do takového typu manželství vstoupí i děti, máme tu další neúplnou rodinu a s ní spojené možné negativní vlivy a vzorce chování, které dítě může převzít (viz níže popsany zděděný automatismus). Tento kolotoč se tedy pravděpodobně bude opakovat dál a dál a rodina fungující, s poselstvím dobré péče o dítě se stane spíše výjimkou než bazální složkou života.

3.1.1 Rozvod a s ním spojené možné následky

V této části bych chtěla zmínit některé okolnosti spojené s neharmonickou rodinou, které často vyústí v rozvod a vyzdvihnout ty psychologické termíny, jež mohou v rodině a sociálních vztazích hrát roli. Jelikož jsem i já sama prožila rozvod našich rodičů, považuji tuto podkapitolu jako nedílnou součást mé práce, která se váže k jejímu tématu.

Rozvod a neharmonický rodinný kruh s sebou nese jistá úskalí, kterých si mnozí rodiče nemusejí být ani vědomi. Následky rozpadu rodiny se zabývá mnoho studií. Řada z nich se věnuje oblastem prosperity, vzdělání, emočními problémy, klinickými symptomy, dále užívání návykových látek a četnosti psychosociálních problémů, ale také oblastem reprodukčního a sexuálního chování. Uvedeme si pár příkladů. Zjistilo se, že ženy, které prožily rozvod rodičů v útlém věku, mají v životě více sexuálních partnerů nebo otěhotní mnohem dříve než ženy, které měly harmonickou a úplnou rodinu. Rovněž sňatky uzavírají rychleji. Studie dokazují, že i v otázce prosperity jsou na tom jedinci z neúplných rodin hůře. Mají větší problémy ve vzdělání a prožívají výraznější psychickou nepohodu. Také o to více trpí chronickou emoční nejistotou a mají problematické osobnostní charakteristiky. Začínají dříve užívat návykové látky nebo trpět úzkostmi či depresivními stavy a v neposlední řadě mívají menší sebevědomí. Ovšem ne každé dítě reaguje na rozvod rodičů stejně a tak se dopad rozvodu rodičů na dítě a okolnosti s ním spojené stávají

⁷⁶ Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Rozvod_v_%C4%8Cesku

individuálními. V některých případech může rozvod přinášet i příležitost k většímu osobnímu růstu a k úspěchu.⁷⁷

Přilnutí či emocionální pouto je hlavní komponentou v lidské existenci. Výchozí vazba k matce, otci, či kterékoliv jiné osobě, která mu poskytuje pravidelnou, láskyplnou péči, bývá zřejmě prototypem všech pozdějších kladných mezilidských vztahů. Odloučení od člověka, který bývá pro jedince blízký, bývá spojeno se smutkem nebo depresemi, nezářídka provázeného pocitem prázdnoty, bezvýchodnosti a hořkosti.⁷⁸ Děti se tedy mohou dostávat do obzvláště těžkých životních situací, ve chvíli kdy se rodiče rozvádějí nebo i v situacích po rozvodu v době odloučení (např. návštěva otce v intervalu 14 dní). Mohou pociťovat ztrátu osoby, ke které byli nějakým způsobem připoutáni, negativním způsobem, který může mít dopad na jejich psychiku. Už z tohoto důvodu by měli budoucí rodiče zvažovat svůj přístup k rodině a výchově a brát jej zodpovědně.

Polarita je součástí většiny emočních prožitků a emoce jsou nedílnou součástí naší osobnosti. **Citová ambivalence** je zvláštní jev, který souvisí s protikladnými emocemi k jednomu objektu. Ve výchově dítěte to tedy může být právě rodič, který v dítěti současně evokuje úctu a pohrdání. Časté jsou i **ambivalentní vztahy** – milovat a nenávidět. Citové ambivalentní vztahy v učebnicích psychologie jsou někdy brány jako nežádoucí a problematické. Margareta Mahlerová naopak považuje za důležitý vývojový pokrok, naučí-li se dítě tolerovat ambivalenci v mezilidských vztazích a akceptuje sebe sama i druhé s jejich dobrými i špatnými vlastnostmi.⁷⁹ Ambivalentní vztah, který může tedy dítě prožívat v závislosti na odchodu jednoho z rodičů nebo obecně při výchově, může mít jak špatný, tak dobrý dopad na vyrovnání se s dalšími životními situacemi. *„Přílišná idealizace objektu lásky a velké naděje vložené do partnerského vztahu vedou téměř zákonitě k následnému rozčarování a zklamání.“⁸⁰*

Jak už bylo zmíněno výše, rodina má vliv nejen na postoj ke světu, ale i na osobnost dítěte. **Osobnost** je více či méně ovlivněna biologickými faktory

⁷⁷ Dostupné z: <http://www.cspychiatr.cz/detail.php?stat=739>

⁷⁸ ALENA PLHÁKOVÁ, Učebnice obecné psychologie, Praha: Academia, 2007, s. 407

⁷⁹ Tamtéž, s. 402 - 403

⁸⁰ Tamtéž, s. 403

(dědičnost, zděděné vlohy, dispozice a fungování lidského organismu) nebo naopak faktory sociálními, tedy prostředím, ve kterém vyrůstá, učení a výchovou.⁸¹ Osobnost může zahrnovat tedy i naučené vzorce chování, které dítě vidí u svých rodičů, což je dalším faktorem ovlivňující život jedince a říká se mu tzv. **zděděný automatismus**. To do jaké míry se vyvine, je u každého věcí individuální. Některé zděděné automatismy jakožto „hrubé plány činnosti“ se pravděpodobně uplatňují v oblasti sexuálního chování, péči o děti a chování teritoriálního.⁸² Z toho můžeme usoudit, že rodič je skutečně jakýmsi vzorem a prototypem chování. Když je vzorem ukázkovým, čili minimálně neporušuje etická pravidla, není nutno se příliš obávat, že má dítě vzor špatný. Co se ale stane ve chvíli, kdy se rodič dostává do role, kdy kupř. použije hrubého chování vůči svému protějšku anebo vyjadřuje agresivitu? Rodič by měl tyto faktory vlivů brát zodpovědně a nespoléhat na to, že si tuto zkušenost dítě odnese jako varovný signál a uvědomí si, že by tohle dělat nemělo. Měl by si uvědomit, že je vzorem a atributy jeho chování si dítě může odnést jako již zmíněný zděděný automatismus.

Člověk si spíše pamatuje to dobré než to špatné. Jak je to tedy s dítětem, když prožívá rozvod nebo manželství, které neprobíhá klidně a harmonicky a vyskytují se v něm chvíle, které jej zraňují? Pamatuje si tyto špatné okamžiky nebo je zapomíná, vytěsňuje? **Nevědomí** je dle Freuda synonymem pro „*sklepení lidské bytosti*“, smetištěm či odpadkovým košem kupř. pro zraňující zážitky, dogmata.⁸³ „*Nevědomí lze definovat jako souhrn psychických obsahů a procesů, které probíhají mimo vědomí, ale přesto mohou ovlivňovat chování a prožívání.*“⁸⁴ V důsledku je tedy nevědomí součástí vědomí. Můžeme tedy uvažovat nad tím, že když dítě prožije nějaký traumatický, neblahý, negativní zážitek v dětství, umístí se do nevědomí, které pak v budoucnu v nějakých životních situacích, vypluje na povrch, přičemž nemusí hned vědět „jak a proč“ tuto věc takto vnímat. Dále podvědomí čili nevědomí může potlačovat negativní zkušenosti, ty však důsledkem potlačení mohou zapříčinit vznik neuróz či psychóz.⁸⁵ Nebojím se tedy říct, že nevědomí může být hlavní, ač nepřímý tahoun našeho chování

⁸¹ ALENA PETROVÁ a kolektiv, *Vybrané kapitoly z psychologie*, Olomouc, 2009, s. 12

⁸² ALENA PLHÁKOVÁ, *Učebnice obecné psychologie*, Praha: Academia, 2007, s. 350

⁸³ Tamtéž, s. 74

⁸⁴ Tamtéž, s. 71

⁸⁵ Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Psychick%C3%A9_trauma

v určitých situacích a může mít nevýslovný dopad na naše reakce, vnímání a rozhodování v životě. Zajisté je to zajímavá složka nás samotných hodna introspektivního zkoumání. V dnešním světě existuje řada metod, jak se s určitými věcmi vyrovnat či je otevřít a zpracovat. K tomu nám dnes dopomáhá kupř. kineziologie, holotropní dýchání, metoda Ho'oponopono nebo různé terapie (arteterapie, muzikoterapie apod.). Jejich uplatnění dnes svědčí o tom, že lidská psychika není často v pořádku. Může to být jednak rychlostí dnešní doby, ale také právě vlivy okolí, výchovy a dětství.

Studie prokázaly, že u mnoha citově labilních jedinců lze vystopovat závažné problémy v interpersonálních vztazích v raném dětství. To také poukazuje na to, že rodič je tu skutečně i proto, aby dítěti pomohl zvládnout a zmírnit emoce. Takovým pomocným prvkem bývají i pohádky, které se dětem čtou či vyprávějí. Ty jim pomáhají zvládnout psychické napětí a konflikty a také je následovně zpracovat.⁸⁶

Tato kapitola tedy jen hrubě nastínila, jak se rozvod může podílet na psychice a životě takto postiženého dítěte. Rovněž měla dát podnět k zamyšlení se nad postavením rodiny a její důležitostí v dnešní době a v naší zemi. Závěrem si dovolím podotknout, že je škoda, že studií dlouhodobého dopadu na lidskou psychiku po rozvodu není mnoho.⁸⁷ Pokud vezmeme v potaz vše zmíněné, rozvod může mít i kladný vliv, ovšem ne vždy (viz statistiky), ne každý je natolik silný, aby se s tím vším popral. Proto si myslím, že pro lepší vývoj společnosti, ve které se nacházíme my jakožto děti dětí, bude lepší vychovávat potomky v harmonické a úplné rodině, než se spoléhat na to, že špatné zkušenosti zužitkuje každý k dobrému.

Na závěr si dovoluji uvést citát spisovatele Franze Kafky: *„Oženit se, založit rodinu, přijmout všechny děti, jež přijdou, zachovat je na tomto nejistém světě a dokonce, bude-li to možné, je trochu vést, to je podle mého přesvědčení nejzazší meta, jíž může člověk dosáhnout.“*

⁸⁶ ALENA PLHÁKOVÁ, Učebnice obecné psychologie, Praha: Academia, 2007, s. 431

⁸⁷ Dostupné z: <http://www.cspychiatr.cz/detail.php?stat=739>

Praktická část

4. Střípky mého dětství a má rodina

Chtěla bych v této kapitole nastínit střípky z mého dětství, podat otevřenou výpověď o mém soukromém životě, do kterého patří i mí rodiče (nejen biologičtí) a jejich osobnosti. Střípky pěkné i nepěkné, zkrátka vzpomínky či skutečnosti, které na mě mají dodnes vliv a jsou spojené s mým obrazem stejně tak, jako můj nevlastní otec.

Rodinu si ve svém životě nevybíráme, je nám přidělena tím, kdo nás zplodil. Vajíčko se spermií se skloubí v jedno a z onoho aktu lásky se rodí rázem život nový. Nad otázkou, zda si své rodiče skutečně nevybíráme kupř. skrze minulý život nebo duši, která putuje vesmírem, jsem si lámala několikrát hlavu. Je to skutečně tak pragmatické, že si své rodiče nemůžeme vybrat a vznikáme tedy tak, jak tomu koloběh života určil? Na tyto kontemplativní až metafyzicky zaměřené otázky nedovedu jednoznačně odpovědět. Často se však přikláním k variantě nějaké karmy, která nás má naučit být lepšími lidmi na cestě, která nám byla určena.

Pocházím z rozvedené rodiny, kde vše nebylo úplně tak, jak by mělo. Odnosla jsem si nejeden malý šrám na duši v podobě komplexů nebo špatných vzpomínek. A tak jsem se v životě snažila hledat odpovědi na otázky, které mi nedali často spát. Naštěstí ale díky dnešním možnostem a introspekci už nějaký ten rok zkoumám vlivy, které se na mě podepsaly, a snažím se je transformovat ve svůj prospěch k lepšímu a brát věci pozitivně jako nějakou potřebnou zkušenost. Za tento proces vděčím podpoře mých přátel, kteří se nenechali zastrašit rozsáhlými debatami o mužích, vztazích a životě, kteří mě vždy vyslechli a sem tam ukonejšili, ale taky svým rodičům – mamince Helence a nevlastnímu otci (strejdovi), který se stal právě předmětem mé bakalářské práce.

4.1 Rozvod a vzniklá „dvojitá rodina“

Není pochyb o tom, že rodina bývá nejen našim častým útočištěm, ale i elementem, který má zásadní vliv na náš život, jak již uvádím v teoretické části. Víme, že správný rodič by měl dítě co nejlépe vychovávat, vštěpovat mu dobré návyky, připravit ho na samostatný život, být mu oporou a být mu na blízku. Tak nějak to tuší i děti. Horší je, že už neví, jak přijímat různé změny nebo vzorce chování. Jak vlastně přijmout změnu stavu rodinného klimatu, příslušníků rodiny a jak tuto nově vzniklou situaci správně uchopit a jak se s ní vlastně vypořádat je nikdo neučí.

Na spoustu otázek týkajících se rodiny a výchovy zodpovídá vědní obor psychologie, kterému jsem se nejedno období svého života věnovala. Zřejmě i díky tomu, že jsem měla pocit rozporuplnosti, snažila jsem se na některé otázky nalézt odpověď a porozumět více mezilidským vztahům, zejména rodinným a partnerským, které mi vyvstávali z pocitů spojených s dětstvím a rozvodem rodičů.

Rodina, rodič a pro mě zejména otec hraje v mém životě důležitou roli, možná závažnější než si dovedu skutečně uvědomit. Mohu s jistotou říci, že je velmi zvláštní skoro až absurdní, když jste jako dítě, které nemá ještě rozum ani povědomí o životě, postaveni před prapodivné životní chvíle, které vám nikdo pořádně nevysvětlí. Jako každé dítě, jsem i já byla konfrontována se situací, kdy jsem jako malá nevěděla, jak se k určitým věcem postavit. Rodič tu byl od toho, aby mi s takovou situací pomohl, ale zajímavé je to, že často byl on sám součástí nebo příčinou situace, na kterou jsem si musela vytvořit svůj vlastní individuální názor. Často to byl právě otec.

Dva tátové a otázky

Souboj, který vedli můj nevlastní otec s vlastním, byl jen souboj můj a mého bratra, souboj jak se postavit k nově vzniklé situaci a roztrždit si tak myšlenky v otázce otcovství. Jejich setkání proběhlo a vždy probíhalo bez jakýchkoliv problémů. Oba dva se již od počátku respektovali a měli k sobě kladný vztah. Je to s podivem, jak dokázali nalézt cestu tolerance i přesto, že jsou si charakterově vzdálení a mohou být vlastními soky. Toho, jak se k sobě

postavili a vůbec k celé situaci, si dodnes cením a jsem ráda, že ani jeden toho druhého nikdy nepošpinil žádnou křivdou.

Jak už jsem nastínila výše, pro mě jako pro dítě bylo těžké smířit se situací nově vzniklých rodinných vztahů, když nastala po rozvodu ona dvojitá role otců, zejména když jsem to ještě rozumem nedokázala úplně pochopit. V 8 letech je dítě ještě „koule plná objevování“ a spoustu věcí ve světě „dospěláků“ nechápe i přes to, že rozeznává základním způsobem dobré od zlého. Rozhodně to ale není tak, že když přijde nový táta, tak ten starý přestane existovat. Zkrátka jsou tu dva a nastává zmatek. Ten zmatek se nedá ani přímo popsat, je to jakési morální nejasno, které souvisí s nejistotou, které z toho dítě má. Nějaká touha roztřídit si, co pro nás jeden či druhý znamená, kam jej vlastně zařadit, zaujímala velký prostor v myšlenkách, byť jsem chtěla či nechtěla.

Dojíždění za vlastním otcem každých 14 dní byl prapodivný jev, který jsme s bratrem po prvních těžkých krocích museli přijmout jako nezbytný a zvyknout si na něj. Vlastní otec už nebyl součástí rodiny a jeho místo zaujal někdo jiný. Bratr tohle nesl hůře než já, zřejmě i proto, že byl mladší. Často se stávalo, že nechtěl odjíždět po víkendu stráveném s vlastním otcem zpět do nového domova. Brečel a držel se táty.

Postupem času jsem nový život v jiném městě, na nové škole a v novém prostředí, přijala s dávkou jakéhosi entuziasmu. Hlavně asi díky tomu, že jsem viděla, jak je máma s novým tátou šťastná a vytváří nám díky jejich harmonii ve vztahu dobré podmínky pro život. Čas šel ruku v ruce se zvykem a dojíždění za otcem se stalo pravidlem, které nakonec změnilo charakter. Bylo to zhruba po roku či dvou, kdy se bratrovi i mně po zvyku na nového tátu-strejdu a nový domov, občas nechtělo jezdit na pravidelné návštěvy k vlastnímu otcí. V novém domově nám v podstatě nic nechybělo. U vlastního táty jsme, kvůli jeho někdejšímu přístupu, zkrátka netrávili čas, tak jak bychom si představovali. Byl schopný polehávat u televizoru, nevšímat si nás... Byli jsme odkázáni na svou zábavu, ještě k tomu v zakouřeném prostoru. Kde se stala chyba? Zdrtila ho ztráta rodiny a projevil tak laxní přístup k životu? Ať už to bylo jakkoliv, tento strávený čas jsme jako děti nepovažovali za nejlepší a neprojevenou lásku zrovna tak. Vždy nás měl nějakým způsobem rád, ale neuměl to moc dávat najevo.

Bylo pro mě postupem času více a více důležité pochopit, jak se věci dějí a proč. Vrtalo mi to hlavou asi i díky tomu, že jsem měla možnost porovnávat dva různé světy. Domov nový a domov, ve kterém chyběla máma.

Rozvod byl rozhodnutím rodičů, které jsme museli akceptovat. V pozdějším věku, jsem pátrala po příčinách špatného otceva přístupu k rodině, který vyústil v onen rozvod. Snažila jsem se především jeho chování nějak odůvodnit. Snad i proto, že otec by měl být zkrátka hrdina. Někdo, ke komu můžeme vzhlížet. A to pro mě otec do jisté chvíle byl, i přesto, že jsem k němu měla ambivalentní vztah.

V otázce partnerství a toho, jak se vlastně lidé mají rádi, jsem pátrala tak vehementně, že jsem s mámou prodiskutovala na toto téma mnoho večerů. Snažila jsem si opodstatnit to, proč spolu nemohli být, proč se jak zachoval a proč to takhle vlastně dopadlo. Jako dítě jsem tomu nemohla porozumět a tak mě tyto otázky trápily zejména v dospívání. Nejednou mne to zavedlo k bádání o jeho životě a dětství. Nakonec jsem i po malých diskuzích s otcem došla k faktu, že nikdy neměl vlastní vzor otce. Já dědečka z jeho strany nikdy nepoznala. Opustil mého tátu, když mu byl rok. Tady tahle skutečnost nejen že mi otevřela více oči, ale často omlouvala tátovo chování, což mě dovedlo k otázkám týkajících se důležitosti role vlastního otce nebo otce vůbec.

Nejzvláštnější moment, který asi dítě zažívá v situacích, kdy má dalšího otce, je změna vztahu k vlastnímu otci. Najednou nevidí jen jednoho, jako tu „správnou“ verzi rodiče, ale i druhého a vzniká situace, kdy se dítě, i když nechce, stává součástí porovnávacího procesu. Snaží se zařadit jemu sympatičtější chování.

4.2 Role otce v mém životě

„Pouto, jež spojuje tvou skutečnou rodinu, není v krvi, ale ve vzájemné úctě a radosti vašich životů. Málokdy vyrostou členové jedné rodiny pod jednou střechou.“ (Richard Bach)

Po rozvodu rodičů jsem měla tedy možnost stát po boku dvou mužských vzorů, vnímat rozdíly jak v jejich osobnosti, názorech na život, tak k přístupu k rodině a výchově již od 8 let prakticky až dodnes. Největší dilema pro mě představovala otázka otcovství, je otec tento pán nebo tento? Biologicky to bylo jasné, ale z hlediska péče a stráveného času mi tam skákaly velké otazníky.

Role dvou otců byla zvláštní. Někomu se může jevit můj prvotní problém s novým tatínkem banální, ale jako malá jsem stála před rozhodnutím, na které jsem nedovedla lehce najít odpověď. Tento problém představovalo oslovení. Jak mám vlastně tomuto novému pánovi říkat? Je to tatínek nebo není? Ve škole jsme se tradičně neučili, že máme dva tatínky. Vždycky byl tatínek jeden, byla to hlava rodiny. Já nejen, že měla hlavy dvě, ale i z toho „hlavy dvě“. Byla jsem rozčarovaná ze vzniklé situace a musela jsem se s tím nějak vypořádat, ale nikdo mi neřekl jak. Přirozené pro mě v tu chvíli bylo se na to zeptat maminky, ta mi však odpověděla: „*Je to na tobě Míšo...*“. A tak pro tatínka číslo dvě nakonec vykalkulovaly moje „dvě hlavy“ nejvhodnější oslovení - strejda. Byla to alternativa toho, že to nebyl v tu chvíli ani tatínek, jakého už jsem měla, ale zároveň to nebyl pro mě ani nikdo cizí. Toho pána jsem kupodivu měla už od první chvíle ráda a byl mi sympatický. Nakonec to zafungovalo a oslovení strejda mu pasuje dodnes. Ovšem za tu dobu, kdy jsem ho prvně takto oslovila, uběhlo několik let a význam, který oslovení původně neslo, se změnil. Stal se pro mě neuvěřitelně blízkým člověkem, kterého si velmi vážím, a proto jsem se rovněž rozhodla jej zvolit předmětem mé bakalářské práce.

Vlastní otec

Vlastního otce mám samozřejmě ráda, vážím si jej. Dnes mohu s jistotou říci, že je to však odlišný způsob lásky než který cítím k otci nevlastnímu. Porovná-li jejich osobnosti, jsou to lidé takřka z jiného světa. Můj pokrevní otec Petr je člověk, který neuznává pravdu jiných lidí. Špatně přijímá názory ostatních, natož tak názory alternativní či duchovní. Zastává pro mě klasickou konvenční vlnu života chodit do práce, vydělávat peníze a jak už to tak bývá asi nějakým českým pravidlem – pít pravidelně alkohol, nejlépe pivo. Samozřejmě, že jako „správný muž“ preferuje fotbal a hokej v televizi a to v plné míře, vždy se

na něj s vášní dívá. Bohužel však při výchově považoval často fotbal či hokej za důležitější než nás.

Jsem ale ráda, že občas vyrazí na kole do přírody nebo zajde na houby. Dnes je tento muž otcem naší malé nevlastní sestry, kterou jsme si i my s bratrem zamilovali. Jsem ostatně ráda, že má možnost uplatnit své životní zkušenosti jinde a nalézt rodinné štěstí, které s námi nemohl nakonec mít. Jak sám říká v přeneseném slova smyslu: *„Jsem si vědom toho, že jsem se vám měl více věnovat. Byl jsem ještě mladý... Teď se mohu Týně věnovat více a je to krása dívat se jak roste a být u toho.“* Doufám, že se mu to teď už podaří a situace, které jsme s bratrem zažili my, nebude opakovat. Fandím mu, protože mám pocit, že zmoudřel a dokáže k rodině přistupovat lépe.

Dopad jeho chování na můj život

Vlastního otce mám spojeného samozřejmě s pěknými zážitky, ale i se situacemi, které bych raději vytěšnila. Rozhodla jsem se uvést jednu z nich a poskytnout tak náhled do mého soukromého života, do stavu jakési rodinné nestability, která mě ovlivnila ať už v dobrém či špatném.

Bylo mi 5 let, když jsem viděla, jak táta uhodil mamku a ona záhy ležela na zemi. Byl pozdní večer a já jsem cítila potřebu se jí zastat, i když jsem přesně nevěděla, co se vlastně děje. Vnímala jsem, že bít by se rodiče neměli, vlastně nikdo by se neměl bít! A tak jsem přiběhla k mamince a vyjádřila nesouhlas. Už si to moc nepamatuji, ale vím, že jsem za tento čin, ač byl myšlen v dobrém, dostala facku. Tento moment dodnes považuji za negativní jev, za něco čeho bych se já při výchově svých dětí ráda vyvarovala.

Když jsem se o tomto okamžiku s otcem bavila v dospělosti, oznámil mi, že mu je to líto, ale že si konkrétně tuto situaci ani nepamatuje. Mamka mi k tomu řekla jen jedno, že byl opilý, když přišel domů. Nikdy jsme tuhle etudu moc nerozebírali. Asi i proto že na ni rodiče nechtěli vzpomínat. Mně však tento moment bude doprovázet asi navždy. Při jakékoliv větší hádce, třískání dveří nebo agresivitě mám opravdu nepříjemné pocity úzkosti, které se projevily nejen v mých partnerských vztazích. To, že alkohol byl součástí stylu života mého otce a je dodnes, sehrálo roli při formování mého názoru na tuto povolenou drogu. Stavím se k němu více negativně zejména při rodinném

soužití. Další věc, která na mě měla vliv, byl jakýsi přístup k lidem, či humor, který otec má. Zrovna v období puberty si otec vytáhl své trumfy, které jak jsem si už před několika lety uvědomila, měly výrazný vliv na mé sebevědomí a přístup k sobě samé. Slyšet od někoho, kdo vás má mít rád a pomáhat vám vyrovnat se se strastmi života poznámku: „*Jseš moc tlustá!*“ nebo „*Máš nějaká malá prsa!*“ a necítit u toho žádný humor ani lásku, je skutečně mírně řečeno nepovzbuzující, obzvláště když hormony samotné dělají paseku v emocích a utváří se člověku jeho individualita. Dnes se na to dívám s odstupem, ale chtělo to čas, abych se ze špatného postoje k sobě samé nějak vyhrabala.

Bohužel jsem byla svědkem toho, jak táta komentoval ženy a jaký k nim měl přístup. Díky němu jsem často přemýšlela nad muži a jejich uvažováním. Mít před sebou nějaký obraz nás často nutí k tomu se nad ním zkrátka zamyslet. Dnes mohu říci, že jsem ráda, že jsem mohla poznávat jeho svět, i když se s ním plně neztotožňuji. Ale beru v potaz, že jeho formování bylo zapříčiněné výchovou. Konec konců otec není špatný člověk, jen jsem měla tu možnost být svědkem i těch jeho špatných stránek a porovnávat jej s mým druhým nevlastním otcem. Víím, že cesty a názory mého vlastního táty nejsou totožné s mými a jsme si dnes vzdáleni, ale i přes to všechno jej mám ráda a vnímám, že důležité je hlavně mu odpustit.

4.3 Můj otec Sandokan

Můj otec Sandokan alias strejda byl prvně cizím člověkem. Pamatuji si, jak k nám přišel na kávu. To tehdy byl ještě mamčin kamarád, spolužák z gymplu, který měl plnovous a srandovní úsměv. Je fakt, že cizím člověkem pro mě nebyl v pravém slova smyslu. Byla jsem hovorné a přátelské dítě, někdy až moc. Dá se říct, že i přesný opak mého bratra. Tam jsme se setkali jako dva lidé, jeden velký a jeden malý.

Z pohledu formování osobnosti, mých návyků a názorů na mě měl dle mého nejvýraznější vliv právě on po nástupu do role druhého tatínka. První část života to byl však můj vlastní otec, který mě vychovával. Člověk, bez kterého bych tu nepochybně dnes nebyla, táta, který viděl mé první krůčky, slyšel má

první slova a měl na mě největší vliv právě v raném dětství až po začátek mého školního věku.

Nevlastní otec bral výchovu zcela odlišným způsobem, ostatně to pramení i z toho, že jeho osobnost a přístup k životu je jiný než u mého vlastního otce. Byl nám autoritou, tátou, ale také přítelem. Výchova byla pojata spíše hravě. Jak mi sám řekl, bylo pro něj krásné, když s námi mohl prožívat dětství znovu. Zajímavé je, že jeho dětství ale nebylo tak barevné a pozitivní jako to naše, stejně tak jako mámino. Jak oba sami tvrdí, výchova jejich rodičů na ně měla dopad v tom, že se z ní chtěli primárně ponaučit. A tak ji pojali zcela odlišným způsobem a nepokračovali ve vzorcích chování jejich rodičů, které by třeba jiní rodiče převzali.

Strejda si s námi hrál, věnoval nám čas a vymýšlel pro nás různé druhy aktivit. Rozvíjel kromě hravosti i naše osobnosti a jak sám říká, volil ke mně a k bratrovi občas jiný přístup výchovy, neboť něco jiného fungovalo na mě a něco jiného na něj. Byl nám i učitelem, který vyprávěl o životě. Bratra vždy zajímala historie a tak spoustu večerů trávili studováním dějepisu. Mě zajímaly převážně otázky duchovního života, které se se mnou už od 8 let snažil rozebírat. Mnoho večerů se mnou trávil diskuzí nad světem, životem a smyslem existence. Vyprávěl mi své životní příběhy a zkušenosti, které jej ovlivnili a vždy mi byl schopen k tomu říct jak a proč.

5. Realizace díla

5.1 Proces zrodu a vývoj tématu

Na začátku, když jsem stála před rozhodnutím, kde vlastně budu svou bakalářskou práci vytvářet, jsem se zprvu rozhodovala mezi dvěma obory, které studuji, a to Výtvarnou tvorbou a Filmovou vědou, jež jsou pro mě stejně významné. Za cíl jsem si dala alespoň propojit tyto dvě umělecké sféry. Větší škálu možností jsem nakonec shledávala na Katedře výtvarné výchovy.

Prvně jsem ještě nevěděla, jak práce bude vypadat a jakou myšlenku bych v ní chtěla prezentovat. Ale už od počátku jsem se držela toho, že chci tkát portréty blízkých a ztvárnit jejich podobnost ve filmových nebo seriálových postavách. Ke tkaní jsem měla blízko už na střední škole, kde jsem se této technice také prvně věnovala a to jak prakticky, tak teoreticky. Zároveň jsem tuto textilní techniku uchopila jako připomínku toho, že i dnes může mladý člověk pracovat zdánlivě zapomenutou ruční prací, starou pomalu jak lidstvo samo. Líbí se mi i její intimní sféra a meditativní charakter, který v sobě nese.

Proč jsem si ale vybrala právě výtvarnou techniku tkaní na rámu má i další důvody. Dle mého názoru předčí v mnohém další výtvarné projevy a to kupříkladu tím, že se skládá z vláken, která nesou informaci o doteku. Člověk je v kontaktu s materiálem a jeho tvorba je tedy osobnější. V tom se v mnohém podobá keramice či sochařské práci. Osobní kontakt je pro mě důležitý i v životě. Nejsem zastáncem neosobní komunikace a odměřeného přístupu, ba naopak se snažím vždy najít otevřenou osobní rovinu komunikace a to i u člověka, kterého neznám. Další přednost shledávám ve flexibilitě a možnostech umístění tkaniny. Můžeme ji vystavit jako obraz, dokonce ji poskládat a odvézt z bodu A do bodu B. Jelikož je to textilní materiál, dá se s ní pracovat i později kupř. přišítím na jakoukoliv další textili, a to od trička přes závěs až po batoh. Pojmu-li to s vtipem, tak ji rovněž můžeme položit na stůl jako prostírání a když ji nedopatřením polijeme ranní kávou, můžeme jí vrátit původní podobu tím, že ji vypereme. Vidím v ní velkou mnohostrannost v použití i při expozici.

Jelikož miluji flexibilitu a mnohostrannost jak u předmětů, tak ve formě lidských vlastností, mám ke tkanině blízký vztah a ztrácí pro mě funkci pouhého

materiálu, stává se pro mě živým předmětem, ke kterému mám vztah podobný jako ke člověku. Tkanina nejen, že nese informaci o doteku lidském, ale také o doteku z přírody.

Obsahová stránka výtvarného díla pro mě představuje jakousi formu sebevyjádření a tak rodina, kterou v životě pokládám za velmi důležitou (ne-li nejdůležitější), byla jasnou volbou. Teď jen koho si vybrat, neboť jak jsem zjistila by bylo časově náročné utkat podobu všech členů a k nim ještě dodat filmovou či seriálovou postavu. Stála jsem před rozhodnutím toho, že bych nechtěla nikomu ukřivdit anebo naopak někoho příliš vyzdvihovat. Věděla jsem ale, že je tady člověk, kterému nemohu snad nikdy úplně poděkovat za to, že existuje a stal se součástí mého života, formoval mě, učil a vychovával. Volbou se tedy stal můj otec, ve kterém jsem od dětství viděla seriálovou postavu Sandokana.

Téma obrazu, které bych mimo jiné chtěla později při tvorbě jiných svých prací rozvíjet, jsem se snažila posunout ještě dál než jen do jedné podoby, kterou ztvárňoval Sandokan. Byla jsem si totiž vědoma, že to není jediný obraz, který v něm vidím. A tak jsem zvažovala, čím bych mohla svou myšlenku rozvinout a jak ji následně demonstrovat. Napadla mě slova, která by prezentovala další obrazy tím, že by byla v rámech. Neboť rám je příznačným a často nedílným prvkem obrazu. A tak jsem jako konečnou verzi mých obrazů, které vidím ve strejdovi, dokončila právě pomocí nich. Vybrala jsem si slova, která s ním mám úzce spjata.

5.2 Hrdinství Sandokanovo a hrdinství strejdovo

Postavu Sandokana mám spojenou s večery u televize, kdy nastoupila ona znělka, ve které se hlasitě prozpěvuje jeho jméno. Když jsem tuto úvodní pasáž uslyšela, už jsem věděla, že nebudu dělat nic jiného než jen bedlivě sledovat. Líbilo se mi, jak se Sandkonan projevoval. Dokonce jsem shledávala jistou podobnost ve vzhledu jeho a mého nevlastního tatínka. Tak nějak jsem si je už tehdy spojila v jedno. Zároveň je Sandokan střípek z mého dětství, na který si velmi dobře pamatuji. A tak můj život opět vidím jako skládanku prožitků dětství, které v dospělosti vyplouvají na povrch.

Když pirát Sandokan šermoval a soupeřil, aby uchránil svou zem, viděla jsem v něm muže, který se ničeho nebojí - ani smrti. Proti nepřátelům byl schopen udělat vše, co bylo v jeho silách. Paradoxní je, že měl roli piráta, který obvykle bývá zlý, krade a zabíjí nevinné. On jím ale nebyl. Měl srdce na správném místě. Navíc charismatická postava Sandokana měla něco krásně tajemného. Ale nikdy jsem z něj necítila jakoukoliv formu zloby. Vlastně to byla taková forma pohádky pro dospělé. Bojoval za chudé, utlačované a byl vůči nim štědrý. Nemilosrdný byl k těm, kdož chtěli škodit. Zkrátka frajer, chlapák a hrdina.

Herec, který ztvárnil postavu Sandokana, byl pro mnohé ženy ideálem muže. Tento seriál přilákal mnoho diváků, když se ve světě dostal do povědomí. Konkrétně v roce 1976 započala vlna pohlcování celých generací, kdy už se nejednalo o průměrný seriál, ale o jistý fenomén spojený s kultem. Jeho vznik zapříčinila populární kniha od Emillia Salgariho a nepředpokládám, že by se v mé generaci našel někdo, kdo by jej neznal. V rámci své práce jsem si seriál připomněla a podívala se na pár dílů. Musím říct, že charisma Sandokana vydrželo, ale dějová linie a vůbec celkové provedení očima dospělé dívky ochablo a občas velmi rozesmálo. Tak nezbyvá než jen říct, že očima dítěte je svět přeci jen trochu jiný. Nepopírám však, že i doba tento fakt ovlivňuje. Dnes pro mě tahounem seriálu a jediným skutečným elementem hodného úcty zůstala jen samotná postava Sandokana v podání Kabira Bediho.

Obr. 29 seriálová postava Sandokana⁸⁸

⁸⁸ Dostupné z: <http://i.ytimg.com/vi/QJ8SoCXpLaY/hqdefault.jpg>

Sandokan i strejda pro mě představují hrdiny a lidi s dobrým srdcem, v tom tkví ona základní paralela. Další je podobnost ve vzhledu, kterou jsem vnímala v dětství. Výše zmiňuji, v čem spočívá hrdinství Sandokana, ale co hrdinství strejdovo? To je pro mě jednoduchá otázka, která se váže prioritně k jedné odpovědi. Ten hlavní důvod je, že nás **přijal za své děti** a my to cítili. Cítili jsme, že nás má rád. Takový hrdinský čin a s ním spojená láska pro mě představuje jeden z vrcholů nejkrásnějšího lidského projevu. Není to totiž samozřejmostí! O tom jsem se přesvědčila jednak u svého otce a pak i u jednoho muže, který randil s mamkou před strejdou. Často se uvádí, že partner špatně přijímá nevlastní děti.⁸⁹ Pán, který byl možným adeptem na tatínka ještě před strejdou, nás nevnímal jako své děti. Choval se odtažitě. Později, když jsem se o něm s mámou bavila při pátrání po minulosti, mi jen potvrdila, že chtěl hlavně svoje děti a my pro něj byli skutečně spíše děti cizí. Pro ni se po této zkušenosti stalo prioritní to, aby náš budoucí tatínek uměl přijmout jak maminku, tak nás.

Jen chci podotknout, že děti vnímají a cítí rozdíly v chování dospělých, často mnohem více než si rodič či jakýkoliv dospělý člověk dovede uvědomit. Dítě o tom akorát nemluví.

S pojmem hrdinství a lásky, kterou nám strejda dával, souvisí mnoho dalších činů. Nemluvím jen o objetí, kterého se nám dostávalo či pochvale. Láska je přeci jen cit, který nesouvisí jen s očividným projevem. Já považuji za velký, ne-li největší láskyplný projev, vzdát se něčeho svého, aby se mohli mít lépe druzí. U strejdy to byl čin, kdy se rozhodl **přestat kouřit** po zhruba 10 letech. Jelikož jsme si se strejdou vždy otevřeně povídali, v dospívání jsem se dozvěděla, že to pro něj nebylo vůbec lehké. Cigaretu měl spojenou snad se vším včetně ranní kávy či usínání a díky jeho redaktorské práci v kolektivu kuřáků se mu s tím zkrátka přestávalo mnohem hůř. Vzpomínám si, jak jsem se jej zeptala, zdali kouřil cigarety rád. Měl blažený výraz, když jsem se ho na to zeptala. Strejda byl skutečně upřímným milovníkem a vysvětlil mi, že to pro něj bylo hodně těžké. Vzdát se kouření pro dobro věci, konkrétně být dobrým vzorem a šetřit peníze na domácnost, to je skutek, který si skutečně považuji. Jaký další hrdinský čin u strejdy shledávám? Že naše někdejší **projevy zlobení přijímal** s prapodivnou **radostí**. On by totiž leckdo buzení a skákání po rodičích v čase

⁸⁹ H. HEWSTONE, W. STROEBE, Sociální psychologie, Praha: Portál, 2006, s. 71-72

víkendu, kdy dohání, co zameškali v pracovních dnech, bral jako nevychovanost. On to bral s vtipem a radostně. Když jsem se rozhodla tancovat před televizí a rušit jeho sledování televizních novin a on mi u toho nenadal, neposlal mě pryč, ale při mých kreacích mi ještě **tleskal**, zpětně беру jako neuvěřitelné a krásné. Televizní noviny mimo jiné pro strejdu představovali vrchol večera. Díval se na ně zejména pro informovanost, kterou potřeboval do světa své redaktorské práce. Když se **nebál vykládat si otevřeně** o věcech, kteří by jiní považovali za zbytečné, kontroverzní, osobní nebo tabuizované. A v neposlední řadě, že si s námi **dokázal hrát** a ponořit se do světa dětí.

Jeho hrdinství tedy není zcela totožné s hrdinstvím Sandokanovým, ale je příznačné pro hrdinství spojené s běžným životem, kterého se zhostil dle mého více než na výbornou. Zkrátka si strejdova přístupu a charakteru osobnosti cením. On je nositelem vlastností, jako je skromnost, zodpovědnost, smysl pro humor, štedrost vzdělanost, lidskost a upřímnost. A stejně tak jako Sandokan má dobré srdce.

5.3 Slova jakožto obrazy mého nevlastního otce

Jak zmiňuji výše, slova považuji za další formu obrazů a formou asociací jsem si mohla vybavit další obrazy, které mám se strejdou spjatý. V tomto procesu se mi vybavilo poměrně dost slov, ze kterých jsem si nakonec vybrala pět stěžejních. Ta zvítězila pro jejich výstižnost spojených s různými kapitolami života. Další významy a obrazy, které se v nich skrývají, mají co do činění s mým dětstvím a prožitky, situacemi, které mě ovlivnily a zanechaly ve mně stopu.

„Prdeles“

Není náhodou, že toto slovo nenajdeme v žádném slovníku, ani literatuře. Pokud ano, divila bych se, neboť vzniklo spontánně jako jiná slova, která jsem vypustila v dětství z úst a uchytila se ve slovníku naší domácnosti. Ve skutečnosti je to pojmenování pro nápoj. Dnes říkám, že bych si to s nápojem ani náhodou nespojila, ale tehdy mi to moje fantazie umožňovala. Nedovedla jsem si ale zpětně vzpomenout, jak jsem na to slovo přišla. Tak jsem požádala strejdu,

aby mi to přiblížil. Bylo to na chatě Kubaloupce, kterou máme v Suché rudné blízko Pradědu. Na ni jsme mimo jiné jezdili pravidelně každý rok slavit Vánoce ještě donedávna. Tam jsme také prožili velkou část dětství, za kterou jsem neskutečně ráda. Vybavuji si, jak jsme v létě chodili do lesa stavět domečky pro skřítky. Ale jednu z nejhezčích vzpomínek mám na běžkování při úplňku, kdy jsme ani v lese díky jeho září, nepotřebovali čelovku. Jak ale název prdeles tedy vznikl? Nepamatuji si přesně, při jaké příležitosti to bylo, ale bylo to na chatě v situaci, kdy jsem poprosila strejdu, aby mi podal nápoj, na jehož název jsem si nemohla v tu chvíli vzpomenout. A tak ze mě vypadlo, jestli mi nemůže podat takový ten prdeles s vínovou příchutí (jednalo se o Vineu). Skutečně nevím, jak jsem na to přišla, ale název se stal populárním a docela jsme se u něj nasmáli. Další slova, která jsem si vymyslela, měla také úspěch. Pro představu to byla slova „dopořit“ a „samostatečná“. Jsem ráda, že moji kreativitu strejda vždy ocenil i tím, že taková slova používal i potom on sám.

Porno

Ačkoliv se to může zdát divné, toto slovo mám se strejdou spojené v otázce partnerství a sexuality. Když jsem u nás doma našla DVD kazetu s tímto obsahem, kladla jsem si spoustu otázek! Byla jsem ve věku, kdy jsem chápala obsah tohoto produktu, ale už jsem nechápala, proč je to u nás doma. Zároveň jsem už byla i ve vztahu se svou první láskou a pornografií jsem vnímala tak, že do vztahu zkrátka nepatří. Takže tohle téma jsem následně doma řešila se strejdou. Toužila jsem po tom to pochopit. Myslela jsem, že mámu už nemá rád. Nakonec jsem po dlouhých debatách zjistila, že to není žádný druh nevěry a že to může být svým způsobem i zpestřením života. Často mí rodiče díky mé zvědavosti stáli v pozici partnerských poradců, kteří mi objasňovali věci, které s partnerským vztahem souviseli. Strejda mi vyprávěl o svém partnerském životě otevřeně. Toho si cením opravdu moc, neboť mezi námi není téma, které bychom se ostýchali probrat. Diskuze s ním na mě vždy působila moudře a klidně. Brala jsem jeho slova vážně a cítila jsem, že mi toho může hodně předat. Občas mi s mámou radil v problémech, které jsem ve svých vztazích měla, anebo se mi vždy snažili pomoci srovnat se s některými bolestnými rozchody. Byli

ochotni mě vždy poslouchat. Jsem ráda, že jsem jejich zkušenosti a názory na vztah mohla ve svém životě zužitkovat. Hlavně strejda figuroval v tom, že mi ukazoval mužský svět. Díky němu mohu brát spoustu věcí s nadhledem včetně pornografie ve vztahu.

Amerika

Ameriku mám spojenou se strejdou snad nejvíce. Proto jsem slovo vložila do největšího rámečku. Žil tam a procestoval její velkou část. Byl to za mlada velký cestovatel. Hodně mi vyprávěl o tom, kde všude byl a co všechno zažil. Nebyla to samozřejmě jen Amerika, kterou navštívil, ale zrovna v ní strávil nejvíce času. Ovlivnila mu jeho život. Díky němu mám touhu se do Ameriky podívat a vůbec prozkoumat svět. To on mě podporoval ve všech těch výpravách, které jsem podstoupila. To on mě inspiroval svými horolezeckými výpravami k tomu, abych si vyzkoušela turistické výpravy, jakými bylo třeba spaní a vaření si ze sněhu. V tomto mě nejen že motivoval, ale dokázal i podpořit.

Uspávání

Patřila jsem k těm dětem, které nechtěli usínat samotné a tak v podstatě každý večer usínal jeden z rodičů se mnou. Strejda byl ale „uspávač“, se kterým jsem měla tu možnost povídat si o životě, filozofovat i několik hodin. Umožňoval mi to, co mnozí mí vrstevníci s rodiči postrádali. Mám za to, že díky těmto debatám jsem si utvářela lépe své názory a dovedla lépe naslouchat. Rozpravy se držely nejvíce témat o víře, Bohu, životě a jeho smyslu. Byl to on, kdo dokázala ukojit mou zvědavost. Nezavrhoval mé úvahy, můj názor vždy akceptoval a nechával mi v něm svobodu. Vždy jsem tak nějak toužila zjistit, jak to tady na tom světě funguje a strejda mi to prostřednictvím svých zkušeností a názorů uměl přiblížit alespoň z jeho úhlu pohledu. Pamatuji si, že v otázce evoluce a existence Boha, kterou jsem řešila už ve svých 8 letech, jsme měli názor v základu totožný. Věřili jsme, že něco nadpřirozeného tady je.

Skromnost

Skromnost patří k vlastnostem, která mi do jisté míry chybí a strejda jí oplývá. Tím se pro mě stává vzorem, ke kterému vzhlížím, neboť bych této vlastnosti jednou chtěla naplno dosáhnout. Pod skromností se totiž skrývá radost z maličností a minimální potřeba materiálních hodnot. Strejda raději půjde do přírody než do aquaparku. Raději si zajede na výlet na kole než k moři. K vlastnostem, které bych mu přiřadila, patří nejen ona skromnost, ale i zodpovědnost, vstřícnost a upřímnost. Je tedy pro mě vzorem jakéhosi čestného a pro mě dobrého člověka. Líbí se mi, že dokáže ocenit přírodu, hlavně v době dnešní konzumní společnosti. Díky němu, ale i mamince jsem si k ní také našla vztah a zamilovala si ji. Nacházím v ní klid, který dnešní člověk postrádá a často jej hledá všude jinde. Je v ní kus harmonie, pokory a krásy, kus nás samotných. Pokaždé, když se bavím s někým o tématu skromnosti, vybaví se mi on a moje maminka. Jsou něco jako jeho synonyma.

5.4 Postup práce

Začátek samotné práce souvisel se zhotovením fotografie strejdy a nalezení vhodné fotografie Sandokana v internetových zdrojích. To bylo obtížnější hlavně díky tomu, že chyběly fotografie v dobré kvalitě. Snímky jsem následovně upravila ve photoshopu ořezáním a barevnou úpravou. Poté vytiskla ve formátu A4.

Při volbě materiálu jsem vycházela ze svých zkušeností a použila vlnu, se kterou jsem při zhotovování svého prvního portrétu pracovala na střední škole. Poté následovala příprava rámu a osnovy. Nejdříve jsem si vzala balící papír, který jsem přilepila izolační páskou k rámu. Na ten jsem nalepila ve vhodné výšce portrétní fotografii, kterou jsem vyměřila do středu pomocí pravítka. Pak jsem navinula osnovu a vložila papír ke spodu rámu.

Tkaní jsem začínala sumakovým řetízkem pro lepší ohraničení tkaniny. Poté jsem začala tkát klasickou technikou plátnové vazby, kterou jsem tvarovala podle předlohy. Použila jsem i barevné melírování, které vytváří lepší stínování pomocí kombinace několika odstínů barev. Při některých pasážích jsem musela

použít kelimovou techniku, abych docílila požadovaných tvarů. Samozřejmě, že jsem se setkala i s páráním. Tkaní je technikou, ve které můžete mnohem hůře opravovat chyby. Nejde přemalovat ani vygumovat, zkrátka člověk musí párat řádek po řádku, aby chybu, která se mnohdy projeví později, opravil.

Práci jsem ke konci opět uzavírala sumakovým řetízkiem, zastříhla osnovní nitě a začistila rubovou stranu tkaniny. Nakonec jsem zapošíla i osnovní nitě, které jsem se rozhodla nenechávat viditelné. Vytvořila jsem na závěr tunýlek, který umožňuje zavěšení tkaniny.

Slova jsem vytvářela pomocí kaligrafického fixu psacím písmem. Papír jsem nastříhala dle rozměrů vybraných rámečků. Při instalaci jsem použila oboustrannou lepicí pásku a u tapiserií vlasec.

Závěr

Při tvorbě bakalářské práce jsem si zpětně uvědomovala, jaký problém v mém životě hraje otázka otcovství a jak důležitý je rodinný kruh a výchova při utváření naší osobnosti. Uvědomění si toho, že role rodiče není jednoduchá a nese s sebou značná úskalí, mě konec konců dovedlo k zamyšlení se nad svým postojem k rodině. Bude pro mě důležité vybudovat harmonický rodinný kruh tak, aby si děti mohly z dětství vzít nejen krásné zážitky, ale také plnohodnotné názory, pozitivní pohled na život a dobré předpoklady pro jejich soužití s dalšími partnery.

Při teoretické práci jsem studovala oblast tapiserie a rozšířila si povědomí o umělcích, kteří s ní dnes pracují klasickými i novými technikami. Spousta děl mi dodala inspiraci a chuť pokračovat v tvorbě tapiserie nadále.

Meditativní ráz, který jsem prožívala ve vybavování si i zdánlivě zapomenutých vzpomínek spojených s vlastním otcem, mě znovu utvrdil v tom, jak je důležité odpouštět a znovu pochopit, že člověk není tvor dokonalý. Došlo na vzpomínky, které jsem za dobu svého života vytěsnila. Ty ve mně v průběhu práce vyvolaly smutek i pláč. Otevřely něco, co se nedá napravit a s čím se člověk později či dříve musí nějak vyrovnat. Uvědomuji si, že jsem stále v procesu, kdy nemám vše zpracované. Nicméně musím říct, že mi práce umožnila se na věci podívat z jiných úhlů pohledu a některé kapitoly života uzavřít. Zajímavé bylo zrekapitulovat si svoje dětství, které pokládám i přes jeho některá úskalí za krásné.

Při tvorbě praktické části jsem měla oproti teoretické vesměs pozitivní zážitky a meditace tak byla laděna do sféry pěkných a příjemných stavů mysli a vzpomínek. Byla to pro mě forma tvorby, která byla příjemná zejména tím, kdo v ní figuroval.

Závěrem bych chtěla dodat, že pro mě práce měla přínos a smysl v úvahách nad životem a vlivy, které jsou, ať chceme či nechceme, faktorem udávající směr naší životní cesty. Uvědomování si nelehkých poloh bytí spojenými s rodinným kruhem, který se jeví v mnoha případech jako samozřejmí a primitivní, nakonec odhaluje svou složitou strukturu, která se v dnešní době často podceňuje a v neposlední řadě nelehce buduje.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- ADÉLA POMOTHY, Textilní výtvarník Jindřich Vohánka, Olomouc, 2010
- ALENA PETROVÁ a kolektiv, Vybrané kapitoly z psychologie, Olomouc, 2009
- ALENA PLHÁKOVÁ, Učebnice obecné psychologie, Praha: Academia, 2007
- ANTONÍN KYBAL, O textilním výtvarném projevu, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973
- BOHUMÍR MRÁZ, Dějiny výtvarné kultury 4, Praha: Idea servis, 2002, s. 177-178
- FRANTIŠEK ZEDNÍČEK, *Užitá tvorba*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977
- H. HEWSTONE, W. STROEBE, Sociální psychologie, Praha: Portál, 2009
- Kolektiv autorů, *Encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha: Academie, nakladatelství Československé akademie věd, 1975
- M. PETRUSEK, Velký sociologický slovník, Praha: Karolinum, 1996
- PAUL THAGARD, *Úvod do kognitivní vědy*, Praha: Portál, 2001
- PAVEL HARTL, HELENA HARTLOVÁ, *Psychologický slovník*, Praha: Portál, 2010
- RENE HUYGHE, *Encyklopedie Umění nové doby*, Praha: Odeon, 1974
- STANISLAV STŘELEČEK, Kapitoly z rodinné výchovy, Praha: Fortuna, 1992
- TATĀNA ŠTEIGLOVÁ, Významné osobnosti světové textilní tvorby a bienále v Lausanne, Olomouc: 2009

Katalogy

- A. KYBAL, A. HARTMAN, katalog k výstavě, *Tapiserie – Umění a řemeslo*, Brno: Dům umění, 1985
- J.T. STRÝČEK, M. TRACHTOVÁ, Řeč vláken, Valašské Meziříčí: Moravská gobelínová manufaktura, Praha: Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, 2008
- Katalog, *Slova*, Valašské Meziříčí: Moravská gobelínová manufaktura, 2006
- MILENA LAMAROVÁ, *Eva Brodská*, Roudnice nad Labem: Oblastní galerie výtvarného umění, 1987
- V. ULMANOVÁ, katalog k výstavě, *Současná tapiserie Jindřichův Hradec*, Jindřichův Hradec: Galerie soudobého umění, 1968

ZDENĚK KIRSCHNER, katalog k výstavě, *Eva Brodská*, Ústí nad Labem: Unie výtvarných umělců, 1997

Internetové zdroje

ATELIÉRY TAPISÉRIÍ S.R.O. (2012): *Ateliéry tapisérií* [online, cit. 2015-04]

Dostupný z: <http://www.tapiserie.wz.cz>

WIKIMEDIA FOUNDATION (2015): *Wikipedia* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/>

CENTRUM PRO SOUČASNÉ UMĚNÍ PRAHA, O.P.S. (2015): *Artlist* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.artlist.cz/>

SEVEROČESKÉ MUZEUM V LIBERCÍ (2015): *Portál Severočeského muzea v Liberci* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.muzeumlb.cz/>

GALERIE MODERNÍHO UMĚNÍ V ROUDNICI NAD LABEM (2012): *Portál Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.galerieroudnice.cz/>

VLTAVA-LABE-PRESS, A.S. (2015): *Valašský deník* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://valassky.denik.cz/>

MORAVSKÁ GOBELÍNOVÁ MANUFAKTURA (2013): *Portál MGM* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.gobelin.cz/>

STŘÍDAVKA (2013): *Portál Střídavka* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.stridavka.cz/>

ČESKÁ LÉKAŘSKÁ SPOLEČNOSTI J. E. PURKYNĚ (2015): *Česká a slovenská psychiatrie* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.cspsychiatr.cz/>

DIVADÉLKO SCHOD (2014): *Portál DSVM* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.divadloschod.cz/>

MORAVSKÁ GALERIE V BRNĚ (2015): *Portál MG* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.moravska-galerie.cz/>

GALERIE NOVÁ SÍŇ (2015): *Nová síň* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.novasin.org/>

DEJOUER (2015): *Blogspot* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://dejouer.blogspot.cz/>

VIMEO, LLC. (2015): *Vimeo* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <https://vimeo.com/>

KAUNO BIENALE (2015): *Kaunas Biennial* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.bienale.lt/>

LIA COOK (2015): *Lia Cook sites* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.liacook.com/>

LOUISE LEMIEUX BÉRUBÉ (2014): *Lemieux Berube sites* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.lemieuxberube.com/>

JON ERIC RIIS (2011): *Jon Eric Riis sites* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.jonericriis-studio.com>

SNYDERMAN - WORKS GALLERIES (2015): *SWG sites* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.snyderman-works.com/>

THE ART AND ANTIQUE DEALERS LEAGUE OF AMERICA (2015): *AADL sites* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://www.artantiquedealersleague.org/>

MÉTIER D'ART DU QUÉBEC (2015): *CMAQ* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <https://www.metiersdart.ca>

QUITTENBAUM KUNSTAUKTIONEN (2014): *Quittenbaum* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://catalog.quittenbaum.de>

UNIVERSITY OF NEBRASKA - LINCOLN (2015): *DigitalCommons* [online, cit. 2015-04]

Dostupné z: <http://digitalcommons.unl.edu/>

THE KUBRICK THEME (2015): *Treasure Hunt - National Trust Collections* [online, cit. 2015-04]

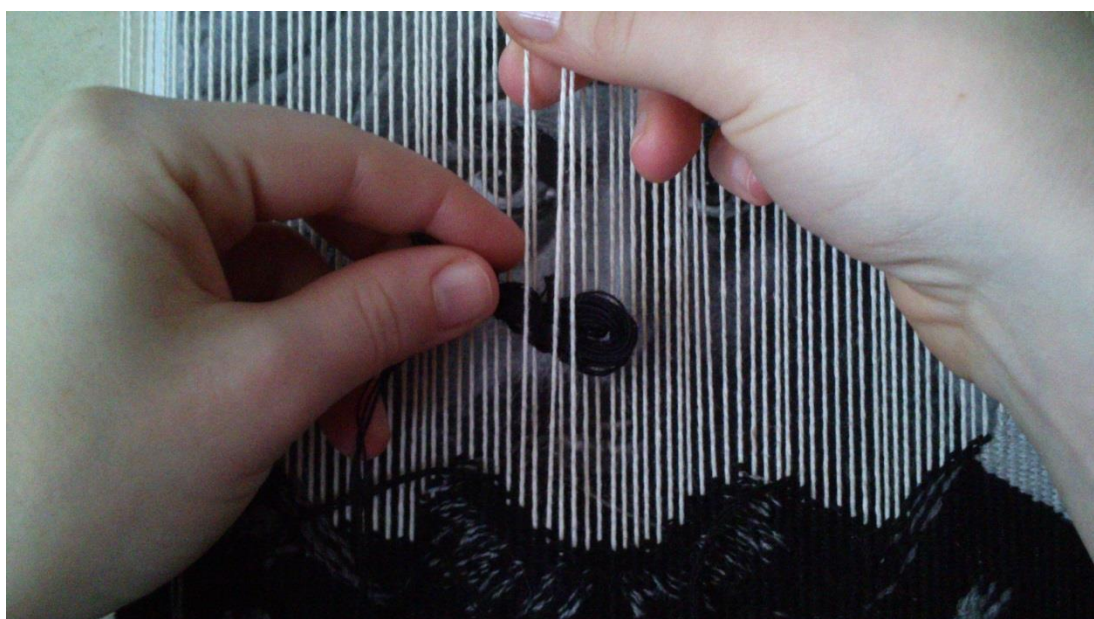
Dostupné z: <https://nttreasurehunt.files.wordpress.com/>

Obrazová příloha

Zhotovení série několika fotografií (ukázka)

Dokumentace průběhu tkaní

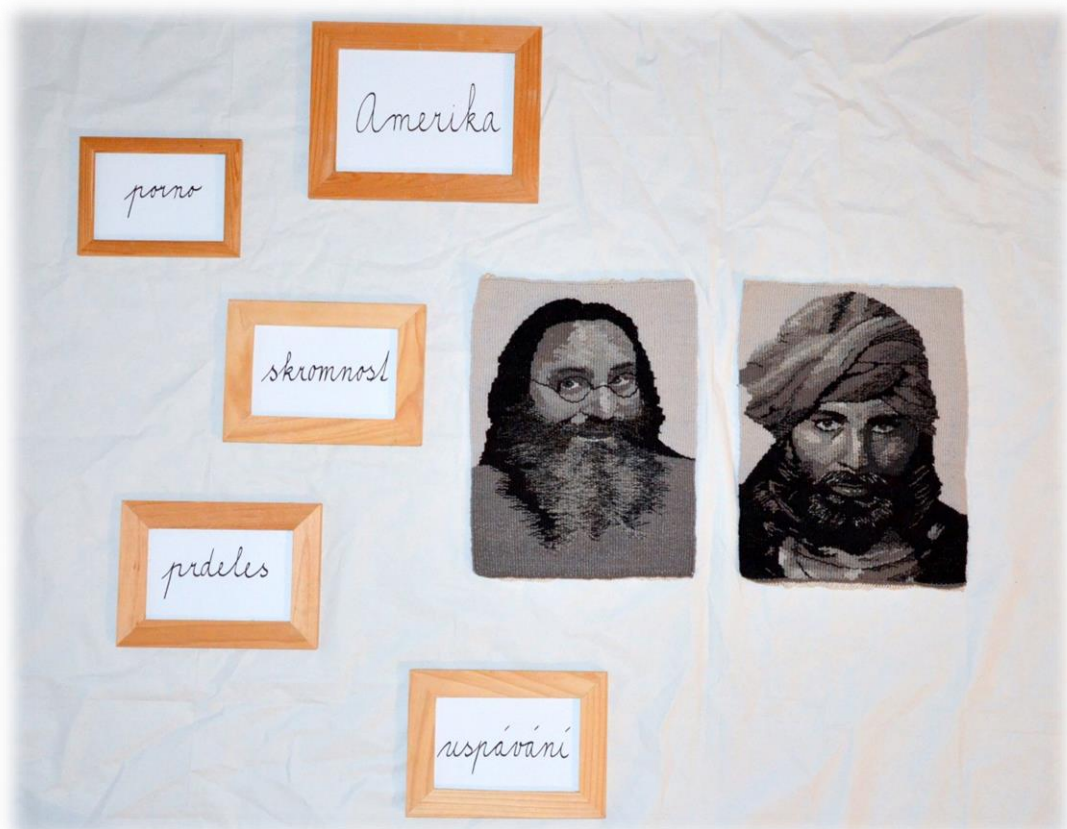
A top-down view of a person with long brown hair, wearing a red knitted sweater, working on a loom. The loom is set up with numerous vertical white threads. A section of black threads is being woven at the top of the frame. The person's hands are visible, manipulating the threads. A small white knot is visible on the left side of the loom.

Výsledná bakalářská práce - detail

Výsledná bakalářská práce - komplet

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Michaela Kosařová
Katedra:	Katedra Výtvarné výchovy PdF UP
Vedoucí práce:	PaedDr. Taťána Šteiglová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Obraz v obraze aneb Můj otec Sandokan
Název v angličtině:	Picture in picture or My father Sandokan
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na tapiserii, její proměnu a polohu v dnešním světě i v historii. Tématem práce autorky se stal její nevlastní otec, ke kterému má bližší vztah než k otci vlastnímu a obrazy s ním spojené včetně seriálové postavy Sandokana. Klade si za cíl zamyslet se nad důležitostí rodiny a vlivem její dysfunkce. V praktické části otevřeně zmiňuje ty události života, které na ni zanechaly otisk, a vyjadřuje detailněji paralelu svého obrazu nevlastního otce.
Klíčová slova:	gobelín, autorská tapiserie, rodina, rozvod, obraz, Sandokan
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis is focused on the tapestry's transformation and position in the world today and in history. The theme of the author's work became her stepfather, which has a closer relationship than to his own father and images associated with it, including serial character Sandokan. It aims to reflect on the importance of family and the influence of its dysfunction. In the practical part openly mentions those life events that left an imprint on her, and she expresses detail parallels of her image of stepfather.
Klíčová slova v angličtině:	gobelin, author tapestries, family, divorce, picture, Sandokan
Přílohy vázané v práci:	Obrazová příloha, CD
Rozsah práce:	65
Jazyk práce:	Čeština